

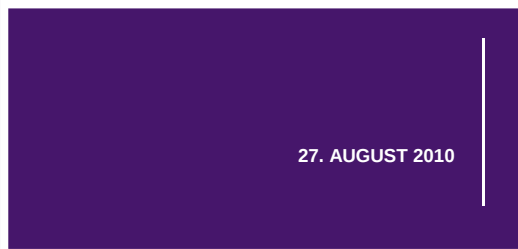
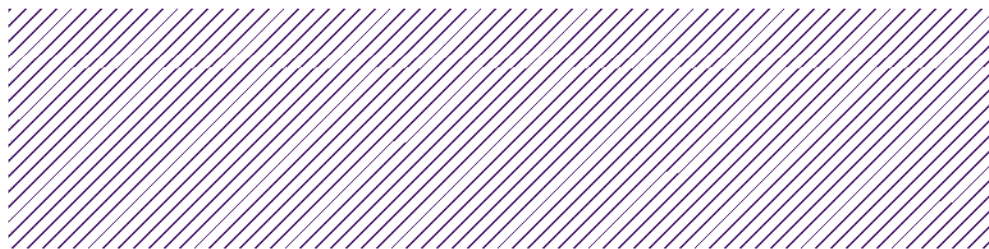
FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

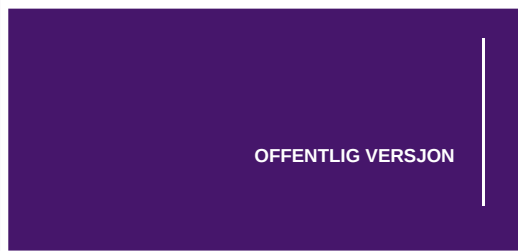
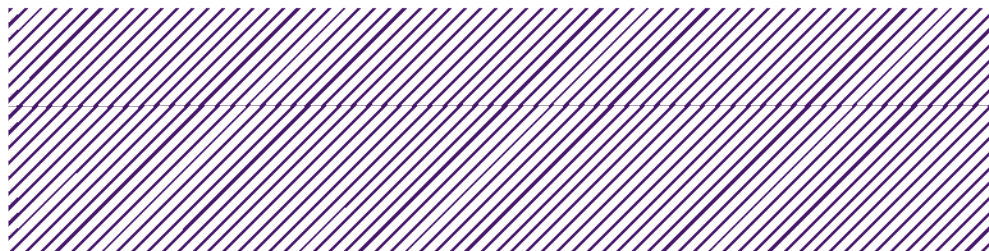
Offentlig versjon

RAPPORT FOR FINANSINSTITUSJONER

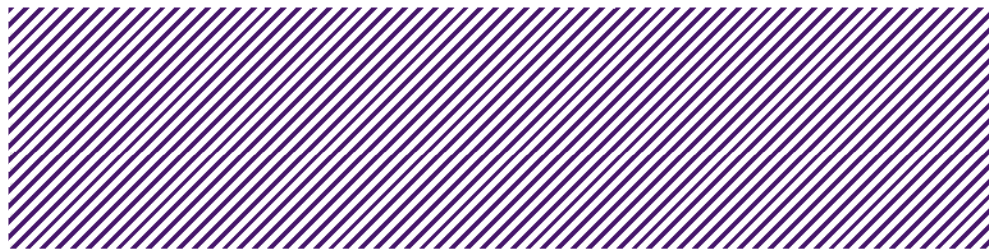
1. halvår 2010

27. AUGUST 2010

OFFENTLIG VERSJON

Innhold

1	Hovedinntrykk	3
2	Makroøkonomisk bakgrunn	5
3	Banker	7
4	Finansieringsforetak	15
5	Livsforsikringsselskaper	21
6	Pensjonskasser	26
7	Skadeforsikringsselskaper	31

Vedlegg:

- Resultater og balanseutdrag

1 Hovedinntrykk

Det har vært positiv vekst i verdensøkonomien i første halvår, men det er fortsatt stor usikkerhet om den videre utvikling som følge av gjeldssituasjonen i mange land. Det er forventninger om vekst i BNP fremover i de fleste deler av verden, men veksttakten vil trolig være svært ulik mellom land. Store offentlige kutt i de gjeldstyngede PIIGS landene bidrar til å trekke aktiviteten ned i euroområdet. De fremvoksende økonomiene i Asia med Kina i spissen har hatt positiv vekst, men veksten synes å flate noe ut. Norsk økonomi er inne i en lavkonjunktur, men det har vært positiv vekst siste halvår. Mens BNP-fastlands-Norge økte kun med 0,2 prosent i første kvartal, var veksten i 2. kvartal 0,5 prosent. Arbeidsledigheten i er lav i internasjonal målestokk og forventes å holde seg lav i 2010. Etter oppgang i aksjemarkedene i første kvartal i år førte ny uro i de internasjonale finansmarkedene knyttet til gjeldssituasjonen i PIIGS landene til nedgang i andre kvartal. For første halvår under falt Oslo Børs med 12 prosent, mens internasjonalt, målt med S&P500, var fallet 3 prosent. Fra utgangen av juni til 13 august har det imidlertid igjen vært oppgang i markedene, og Oslo Børs og S&P500 har økt med hhv 8,9 prosent og 4,6 prosent. I obligasjonsmarkedene gikk kredittspredene opp, og usikkerheten i markedene smittet over på bankobligasjoner som har ført til høyere finansieringskostnader for bankene. Offentliggjøring av resultater av stresstester i juli for de største europeiske bankene syntes å ha bidratt til å stabilisere markedene og redusere kredittspredene noe.

Bedriftenes låneetterspørsel økte gjennom første halvår, og 12-måneders veksten i utlån var positiv, for første gang siden oktober 2009, på 0,4 prosent ved utgangen av juni. Husholdningenes 12-måneders vekst i utlån falt fra 6,4 prosent ved utgangen av mars til 6,2 prosent ved utgangen av juni. Boligprisene steg med 0,1 prosent på sesongjustert basis fra juni til juli. Boligprisene er 6,6 prosent høyere enn for ett år siden, og 3,5 prosent høyere enn i forrige toppmåneden, august 2007. I løpet av første halvår ble det foretatt nyemisjoner og etterhåndstegninger for 19,5 mrd. kroner, mot 24,5 mrd. kroner i samme periode i fjor. Det er særlig bedrifter med lav kredittverdighet (high yield) som har vært aktive i obligasjonsmarkedet så langt i år.

Bankene (konsern) hadde samlet et resultat før skatt på 18,3 mrd. kroner, 6,2 mrd. kroner bedre enn i første halvår 2009. I forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK) var det en økning på 0,35 prosentpoeng til 1,06 prosent. Egenkapitalavkastningen økte fra 9 prosent til 13 prosent i samme periode. Resultat før tap viste betydelig bedring som følge av engangsgevinster på fusjonen mellom Nordito og danske PBS samt endring i pensjonsvilkår. Uten engangsgevinster var det nedgang i resultat før tap som følge av nedgang i netto renteinntekter. I forhold til GFK falt netto renteinntektene fra 1,57 prosent til 1,53 prosent. Innskuddsmarginen var lav som følge av høy konkurranse om innskudd. Rentemarginen for personkunder har økt noe siste kvartal, mens marginen for foretak fortsatte å falle. Norske banker hadde tap på utlån på 3,6 mrd. kroner i første halvår 2010 mot 6,9 mrd. kroner i første halvår 2009. I forhold til utlån utgjorde tapene 0,3 prosent.

Bankene hadde igjen positiv vekst i utlån til kunder ved utgangen av andre kvartal etter en lang periode med nedgang i utlånsvolum. Utlånene var 0,2 prosent høyere enn ved utgangen av andre kvartal i fjor. Inkludert overførte utlån til de tre deleide boligkredittforetakene som ikke inngår i bankkonsern økte utlånene med 2,2 prosent siste år. Forsatt relativt høy etterspørsel etter boliglån og økning i utlån til bedriftsmarkedet bidrar til samlet vekst i utlån. Samlet for norske banker økte innskudd fra kunder med 4 prosent siste år, og bankenes innskuddsdekning steg med 2 prosentpoeng til 57 prosent. Bankenes totale langsiktige finansiering (herunder kundeinnskudd, obligasjonslån med mer enn ett års løpetid og egenkapital) har økt noe gjennom første halvår. Markedsuroen bidro til at aktiviteten i markedet for langsiktig finansiering var lav i andre kvartal, men tok seg noe opp i slutten av kvartalet. For norske banker har det i hele perioden vært god tilgang på både kort- og langsiktig finansiering. Uroen i finansmarkedene bidro til at likviditetstilførselen til europeiske banker strammet seg til i andre kvartal. Derimot bidro uroen i finansmarkedene til økning i bankenes generelle finansieringskostnader som følge av økte kredittspreader.

Kredittforetakenes resultat (uten Eksportfinans) før skatt var 2,2 mrd. kroner, en bedring på 0,7 mrd. Kroner sammenlignet med første halvår 2009. I forhold til GFK var det en liten økning på 0,02 prosentpoeng til 0,46 prosent. Lave netto renteinntekter trakk resultatet ned, slik at det var inntekter fra finansielle instrumenter som bidro til økningen i resultatet. Kredittforetakene hadde samlet sett tilnærmet null i utlånstap i første halvår. Kredittforetakenes utlån økte med 30 prosent siste 12 måneder, i hovedsak som følge av overføringer av porteføljer fra bankene. Boligkredittforetakene hadde ved utgangen av andre kvartal 2010 utstedt obligasjoner med fortrinnsrett på om lag 511 mrd. kroner, mot 462 mrd. kroner ved utgangen av 2009.

Finansieringsselskapene hadde et resultat før skatt på 1,3 mrd. Kroner, en økning på 183 mill. kroner, sammenlignet med første halvår 2009. I forhold til GFK økte resultatet med 0,3 prosentpoeng til 2,1

prosent. Økning i netto renteinntekter og reduksjon i bokførte tap bidro til positiv utvikling i resultatet. Bokførte tap utgjorde 0,9 prosent av utlånene i første halvår 2010 mot 1,2 prosent i samme periode i 2009. Det var nullvekst i utlån til kunder siste 12-måneder. Vekst i utlån i selskaper som driver med forbruksfinansiering uten sikkerhet var 1,9 prosent siste år. Kvartalsvis vekst var negativ i første kvartal og kun svakt positiv i andre kvartal. Tap på usikret forbrukskreditt utgjorde 3,1 prosent av porteføljen i første halvår, om lag på samme nivå som for 2009, og betydelig høyere enn i bankene og finansieringsselskaper generelt.

Livsforsikringsselskapenes bokførte kapitalavkastning i kollektivporteføljen var 3,9 prosent (annualisert) i første halvår 2010. Verdijustert avkastning var 3,3 prosent mot 4,4 prosent i første halvår 2009. Livsselskapenes resultater og avkastning er sterkt påvirket av utviklingen i aksjemarkedene. Etter et godt første kvartal bidro nedgangen i aksjemarkedene i andre kvartal til å trekke avkastningen ned. Avkastningen på obligasjonsporteføljen var imidlertid positiv som følge av rentefall i perioden. Aksjeandelen i kollektivporteføljen utgjorde 15 prosent ved utgangen av andre kvartal 2010, 2 prosentpoeng høyere enn ved utgangen av 2009. Sertifikater og obligasjoner vurdert til virkelig verdi utgjorde ved utgangen av kvartalet 28 prosent, mens obligasjoner "holdt til forfall" utgjorde 20 prosent. Bufferkapitalen falt med nær 8 mrd. kroner i andre kvartal, hovedsakelig gjennom reduksjon i kursreguleringsfondet, og utgjorde 4,4 prosent av forvaltningskapitalen ved utgangen av kvartalet.

Pensjonskassene (i utvalget som utgjør 85 prosent av markedet) hadde en bokført kapitalavkastning i kollektivporteføljen på 4,4 prosent (annualisert), ned fra 7,6 prosent i første halvår 2009. Verdijustert kapitalavkastning var 2,4 prosent, en nedgang på 8,3 prosentpoeng i samme periode. Private pensjonskasser hadde en lavere verdijustert kapitalavkastning enn kommunale pensjonskasser i første halvår, 1,4 prosent mot 5,1 prosent. Nedgangen i aksjemarkedene har fått større effekt på de private pensjonskassene som følge av betydelig høyere aksjeeksponering i balansen. Mens aksjeandelen i de kommunale pensjonskassene var 22 prosent ved utgangen av 2. kvartal 2010, hadde de private pensjonskassene en aksjeandel på 35 prosent. Dette gjør de private pensjonskassene betydelig mer sårbare for negativ utvikling i aksjemarkedene, men gir også mulighet for høyere avkastning i et stigende aksjemarked.

De norske **skadeforsikringsselskapene** hadde et resultat før skatt på 1,1 mrd. kroner i første halvår, en nedgang på 1,2 mrd. kroner i forhold til samme periode i 2009. Resultatene er preget av store erstatningsutbetalinger som følge av skader forårsaket av en uvanlig kald vinter. I tillegg bidro lavere finansinntekter til å trekke resultatet ned. Økningen i erstatningskostnadene har ført til at combined ratio var 102 prosent i første halvår 2010, mot 97 prosent ett år tidligere. 15 av 43 selskaper hadde negativt resultat før skatt i første halvår 2010, mot 7 på samme tid i 2009.

2 Makroøkonomisk bakgrunn

Internasjonal økonomi

Oppgangen i verdensøkonomien fortsatte gjennom andre kvartal 2010, men det er store forskjeller mellom land. De fremvoksende asiatiske landene med Kina i spissen, leder an i oppgangen i verdensøkonomien, mens vekstimpulsene i USA og Europa har vært moderate. Globalt er inflasjonspresset fremdeles lavt og arbeidsmarkedene synes å ha stabilisert seg, men på et svakt nivå. Oppgangen i amerikansk økonomi avtok gjennom andre kvartal. Lav økonomisk vekst og svak utvikling i sysselsetting og privat konsum har ført til at sentralbanken har innført nye stimulanse tiltak. I euroområdet har utviklingen i økonomien vært moderat i første og andre kvartal. Arbeidsledighetsraten har stabilisert seg, men er fortsatt høy. Store offentlige kutt i de gjeldstyngede PIIGS-landene bidro til å trekke ned aktiviteten i euroområdet, mens det hovedsakelig var utviklingen i tysk økonomi som trakk i motsatt retning. I Kina har den økonomiske veksten vært drevet av både innenlandsk og ekstern etterspørsel. Sterk vekst i privat konsum og investeringer har muliggjort gradvis utfasing av offentlige støttetiltak. Inflasjonspresset har imidlertid økt, og veksten i økonomien kan synes å flate ut fremover. I Japan bremses økonomisk vekst opp i andre kvartal etter to kvartaler med sterk vekst, drevet av etterspørsel fra Kina.

Tabell 2.1: Makroøkonomiske nøkkeltall internasjonal økonomi
Prosentvis endring fra forrige periode der annet ikke fremgår

	2009	Kvartalsvis utvikling			Prognose ¹⁾ 2010
		09:4	10:1	10:2	
Euroområdet					
BNP ²⁾	-4,1	0,0	0,2	1,0	1,1
Inflasjon ³⁾	0,3	0,4	1,1	1,7	1,5
Arbeidsledighet ⁴⁾	9,4	9,8	10	10	10,1
USA					
BNP ²⁾	-2,4	1,4	0,9	0,6	3,1
Inflasjon ³⁾	-0,4	1,4	2,3	1,1	1,7
Arbeidsledighet ⁴⁾	9,3	10	9,7	9,5	9,7
Japan					
BNP ²⁾	-5,2	0,9	0,3 ⁵⁾	0,1	3,2
Inflasjon ³⁾	-1,4	-2,0	-1,2	-0,7	-1,0
Arbeidsledighet ⁴⁾	5,1	5,2	4,9	5,2	5,0
Kina					
BNP	8,7	2,6	2,9	2,5	10,0 ⁵⁾
Inflasjon ³⁾	-0,7	0,7	2,2	2,9	3,0 ⁵⁾
Arbeidsledighet ⁴⁾	4,3	4,3	4,2	4,2	..

1) Consensus Forecasts, juli 2010. 2) Sesongjustert 3) Prosentvis vekst fra samme periode året før 4) Nivå 5) Bloomberg
Kilde: Eurostat, Consensus Forecasts, BEA, Bloomberg

Det er fortsatt stor usikkerhet knyttet til utviklingen i internasjonal økonomi. Det er gjennomgående forventninger til ny vekst i BNP i de fleste deler av verden, men veksttakten vil trolig fortsatt være svært ujevn. Store offentlige gjeldsbyrder blant verdens industriland vil kunne bremse økonomisk vekst i enkelte land fremover. Samtidig vil videre økonomisk vekst globalt også være avhengig av at privat etterspørsel blir selvberende etter hvert som offentlige stimulansepakker fases ut.

Norsk økonomi

Norsk økonomi befinner seg i en lavkonjunktur der gjeninnhenting skjer i et moderat tempo. BNP for Fastlands-Norge økte med 0,2 prosent i årets første kvartal, mens veksten i andre kvartal var 0,5 prosent. Offentlig forbruk holder seg oppe, mens privat forbruk har utviklet seg svakt og ga negative vekstimpulser i andre kvartal. Derimot har fastlandsinvesteringene, sammen med tradisjonell vareeksport, hatt mer positiv utvikling utover første halvår og motvirket nedgangen i husholdningskonsumet. Fastlandsinvesteringene økte med over 7 prosent i andre kvartal, etter å ha falt over 10 prosent i første kvartal. Veksten kom først og fremst som følge av økte investeringer i offentlig forvaltning, mens investeringene i industrien falt. Svak investeringsutvikling i privat sektor har ført til en kraftig nedgang i bedriftenes gjeldsopptak de siste årene. Bedriftenes låneetterspørsel økte imidlertid gjennom første halvår 2010, og kredittveksten ble igjen positiv i juni for første gang siden oktober i fjor. Husholdningenes kredittvekst har avtatt gjennom første halvår i lys av at boligprisutviklingen avdempes. I næringssektorsmarkedet observeres det forsiktig oppgang i både salgsvolumet og verddivurderingene, samtidig som at leieprisfallet flater ut. Arbeidsmarked har utviklet seg mer positivt enn tidligere fryktet, og arbeidsledigheten viser nå tegn til utflating til et nivå som er lavt i internasjonal målestokk. Aktiviteten i norsk økonomi er ventet å ta seg gradvis opp de neste årene.

Tabell 2.2: Makroøkonomiske nøkkeltall norsk økonomi
 Prosentvis endring fra forrige periode der annet ikke fremgår

	2009	Kvartalsvis utvikling			Prognose ¹⁾ 2010
		09:4	10:1	10:2	
BNP ²⁾	-1,4	0,1	0,2	0,1	0,8
- Fastlands-Norge	-1,4	0,5	0,2	0,5	1,8
Inflasjon (KPI) ³⁾	2,1	1,4	3,0	2,6	2,5
- KPI-JAE ^{3), 4)}	2,6	2,3	2,0	1,5	1,5
Arbeidsledighetsrate, AKU ⁵⁾	3,2	3,4	3,5	3,6	3,5
Andre nøkkeltall					
Boligpriser ⁶⁾	..	11,6	10,8	9,1	..
K2 publikum ⁶⁾	..	4,2	4,0	4,6	..
- K2 Husholdninger ⁶⁾	..	6,7	6,4	6,2	..
- K2 Ikke-finansielle foretak ⁶⁾	..	-1,3	-1,6	0,4	..
Styringsrente ⁵⁾	..	1,47	1,75	2,0	..
USD/NOK ⁵⁾	..	5,8	5,9	6,2	..
EUR/NOK ⁵⁾	..	8,3	8,1	7,9	..
Råoljepris i NOK ⁵⁾	..	429	452	491	..

1) Anslag gitt i Norges Banks Pengepolitisk rapport 2/10, 23. juni 2010

2) Sesongjustert

3) Prosentvis vekst fra samme periode året før.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank

4) KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer

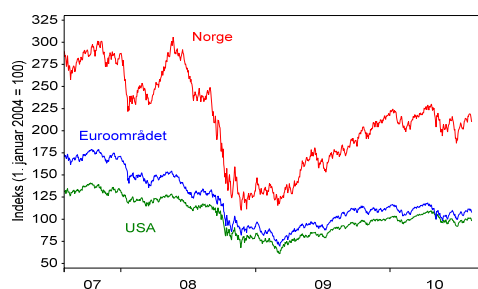
5) Nivå gjennomsnitt for perioden

6) Tolv månedersvekst ved utgangen av perioden

Aksje, rente- og valutamarkedene

Etter positiv utvikling i finansmarkedene i 1. kvartal ble markedene i 2. kvartal preget av usikkerhet knyttet til gjeldssituasjonen for flere av landene i euroområdet og relativt svak utvikling i amerikansk økonomi. Dette ble reflektert gjennom bred nedgang i aksjemarkedet, høyere CDS-priser på statsobligasjoner og høyere påslag i rentemarkedet. I valutamarkedet svekket euroen seg mot både dollaren og den norske kronen i første halvår 2010. Aksjemarkedene i USA (S&P500) falt med over 3 prosent i 1. halvår, mens nedgangen i euroområdet (STOXX,TMI) var om lag 8 prosent. Hovedindeksen på Oslo Børs falt med nær 12 prosent i samme periode.

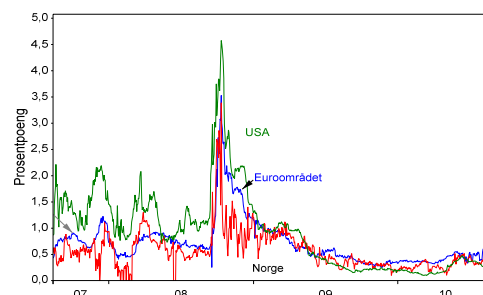
Figur 2.1: Aksjeindekser USA, euroområdet og Norge. Indeks (01.01.04=100)

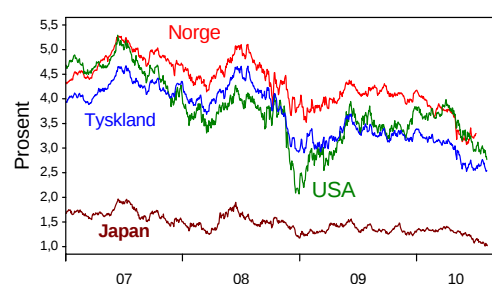
Kilde: Reuters EcoWin

Renten på amerikanske 3-måneders Treasury Bills steg med 9 basispunkter i første halvår. 3-måneders interbankrenter i euroområdet økte i samme periode med 7 basispunkter til 0,77 prosent, mens tilsvarende rente i Norge steg 60 basispunkter til 2,79 prosent. I første halvår kvartal gikk renten på 10-årige amerikanske statsobligasjoner ned 90 basispunkter, til 2,93 prosent. I samme periode gikk tilsvarende renter i euroområdet og Norge ned henholdsvis 82 og 95 punkter, til 2,57 og 3,20 prosent.

Figur 2.2: Rentespread 3-måneders interbankrenter og statssertifikater

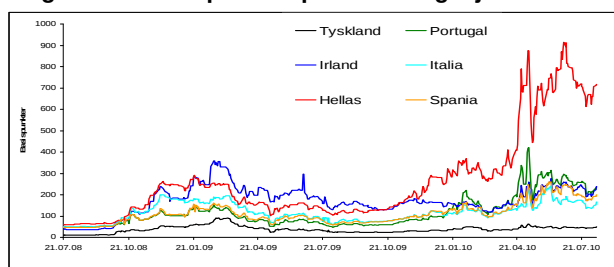

Figur 2.3: Rente 10-årige statsobligasjoner

Kilde: Reuters Ecowin

Figur 2.4: CDS-spreder på statsobligasjoner

3 Banker

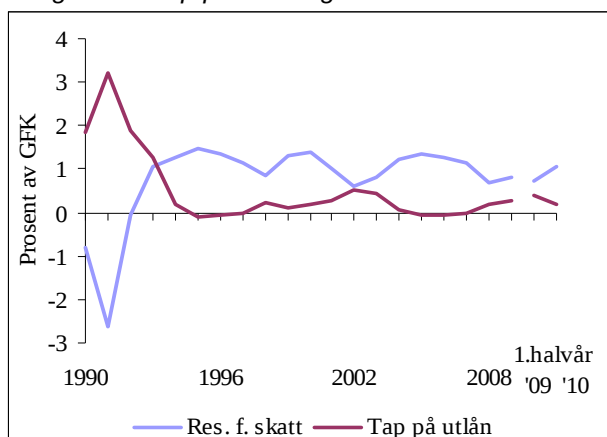
- Gode resultater, men sterkt påvirket av engangseffekter
- Moderate, og synkende, tap på utlån
- Svak økning i utlånsveksten til bedrifter, vekst til personkunder er stabil

Kapittelet tar for seg utviklingen i samtlige norske banker. For banker som er finanskonsern benyttes regnskapstall for bankkonsernet, for øvrige banker benyttes morbanktall. Tallene er foreløpige. Vekstrater er 12-måneders, dersom ikke annet er oppgitt. Når resultatposter sees i forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK), eller utlån, er prosentatsene annualisert.

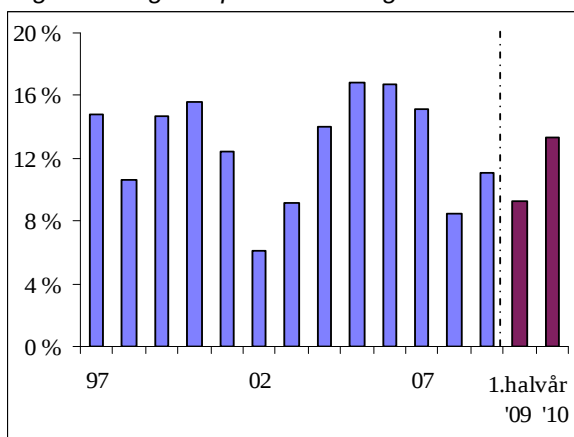
Resultatutvikling

De norske bankene, aggregert, hadde markert høyere resultat i første halvår sammenlignet med samme periode året før. Resultatforbedringen forklares i hovedsak av at bankenes tap på utlån var gått ned. Enkelte store engangseffekter, på pensjonskostnader og fusjonsgevinster, bidrar også sterkt til forbedringen. I negativ retning trakk særlig reduserte netto renteinntekter.

Figur 3.1 Tap på utlån og resultat før skatt¹

Figur 3.2 Egenkapitalavkastning

Bankenes samlede resultat før skatt var på 18,3 mrd. kroner, en økning på hele 52 prosent fra året før. Resultatforbedringen var så kraftig at egenkapitalavkastningen økte med 4 prosentpoeng, på tross av at bankenes egenkapital var betydelig høyere enn ett år tidligere.

Tabell 3.1 Resultat for samtlige norske banker

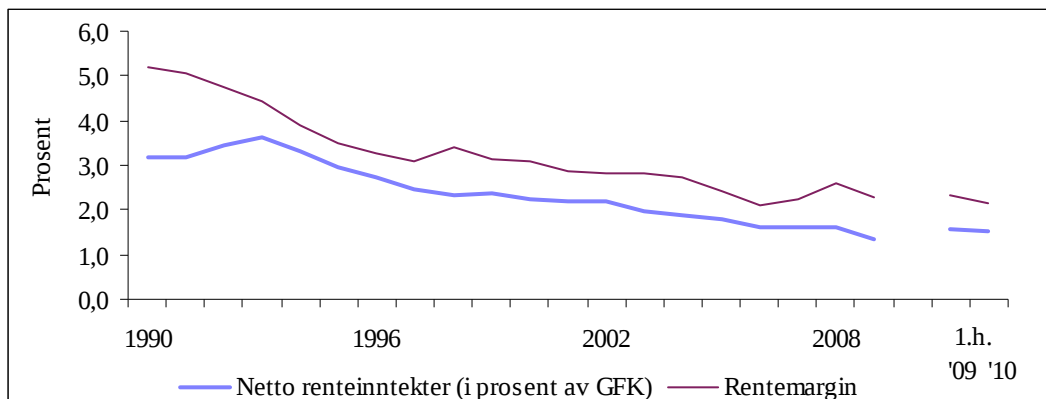
	1.halvår 10		1. halvår 09	
	Mill. kr.	i % GFK	Mill. kr.	i % GFK
Netto renteinntekter	26 377	1,53	26 744	1,57
Andre inntekter	14 073	0,81	11 215	0,66
herav netto kursgev. oml.midler/fin.eiend. vurdert til virkelig verdi	6 058	0,35	3 549	0,21
Andre kostnader	18 773	1,09	18 967	1,12
herav lønn og personalkostnader	8 843	0,51	9 866	0,58
Resultat før tap på utlån	21 677	1,25	18 992	1,12
Bokførte tap på utlån	3 591	0,21	6 906	0,41
Gev/tap verdipapirer lang sikt	104	0,01	3	0,00
Verdifall på ikke fin.ei. og ei. ikke vurdert til virkelig verdi	-149	-0,01	-3	0,00
Resultat før skatt	18 339	1,06	12 092	0,71
Skattekostnad	4 963	0,29	3 540	0,21
Resultat etter skatt	13 375	0,77	8 552	0,50
Egenkapitalavkastning	13,3		9,3	

¹ Tidsserier i kapittelet om banker viser utviklingen for morbanker, ikke bankkonsern, for perioden tom. 2009. Sammenlignbare tall for bankkonsern for første halvår 2010 og første halvår 2009 er markert i figurene

Bankenes netto renteinntekter er fremdeles under press. Utlånsmarginene er relativt lave, som følge av økende fundingkostnader ettersom innlån med lengre løpetider suksessivt må refinansieres til en høyere rente. Den korte pengemarkedsrenten har også steget noe gjennom det siste kvartalet uten at dette har gitt seg særlige utslag på bankenes boliglånsrenter. Konkurransesituasjonen har her bidratt til at bankene har vært avventende med å sende økningen i finansieringskostnader videre til kundene.

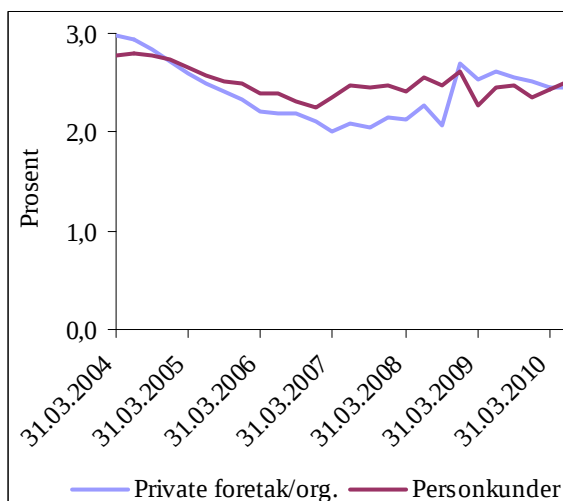
Netto renteinntekter sank med drøyt 1 prosent fra året før. Nedgangen i forhold til GFK var noe høyere som følge av fortsatt vekst i forvaltningskapital. Fra første til andre kvartal i år klarte bankene likevel å oppnå en marginal økning i nettorenten. Tidsetterslepet i rentesetting i forhold til utviklingen i markedsrenter bidrar også til å forklare nedgangen, da bankene fikk en positiv effekt av etterslepet i første halvår 2009, og en negativ effekt i første halvår i år.

Figur 3.3 Utviklingen i rentemargin (gj.snitt for året) og netto renteinntekter

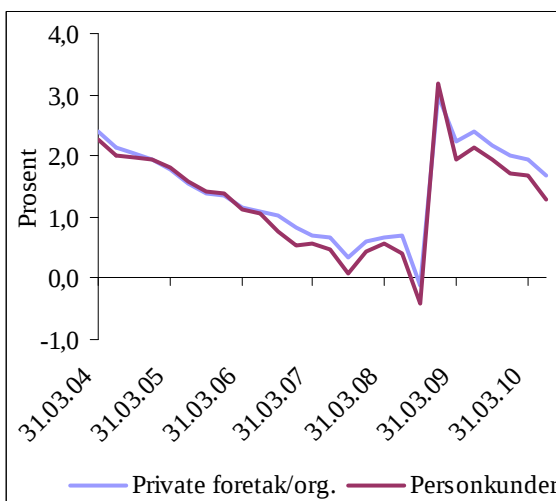

Bankenes rentemargin, forskjellen mellom gjennomsnittlig utlåns- og innskuddsrente, har vært tilnærmet stabil det siste halve året, men lå om lag 10 basispunkter lavere enn i første halvår 2009. Utlånsmarginen har sunket betydelig hvert av de fire siste kvartaler, mens innskuddsmarginen har økt i noe mindre grad, fra et svært lavt nivå.

Figur 3.4 Total rentemargin for foretaks- og personkunder

Figur 3.5 Utlånsmargin for foretaks- og personkunder

Utlånsmarginen på private foretakskunder var ved utgangen av juni 2010 fremdeles markert høyere enn i årene 2006 og 2007, men hadde sunket betydelig de siste månedene. Den samme utviklingen kunne sees i utlånsmarginen overfor personkunder.

Andre inntekter var 25 prosent høyere i første halvår i år sammenlignet med ett år tidligere, i hovedsak som følge av fusjonen i april mellom Nordito (eier av Bankenes Betalingssentral og Teller) og det

danske selskapet PBS. Fusjonen medførte betydelige gevinster for eierbankene, i form av utbytte og kursgevinster på aksjer

Bankenes kursgevinster på valuta og finansielle derivater hadde økt med om lag en tredjedel sammenlignet med ett år tidligere, noe som bedret resultatet med 0,9 mrd. kroner. Kursgevinstene på rentepapirer gikk derimot noe ned fra i fjor.

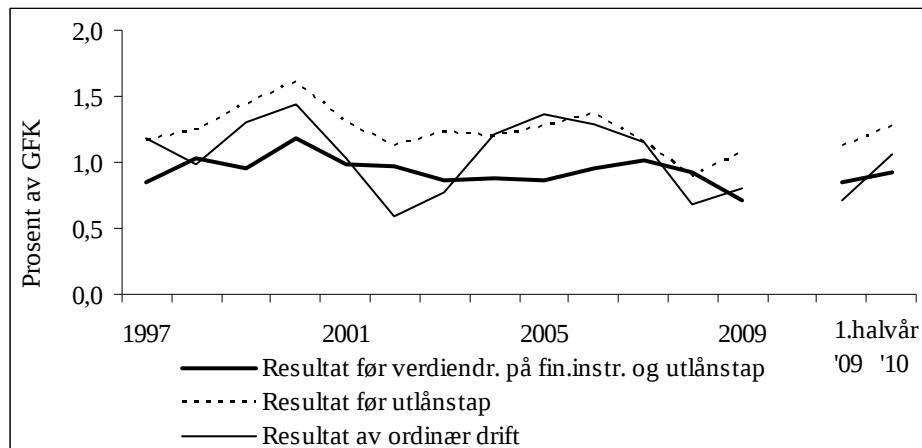
Bankene har gjennom flere år klart å øke provisjonsinntektene, både gjennom økt aktivitet på områder utenom tradisjonell utlåns- og innskuddsvirksomhet, og ved riktigere prising av sine tjenester. I første halvår i år var netto provisjonsinntekter 17 prosent høyere enn ett år tidligere, dvs en vekst betydelig høyere enn volumveksten. Noe av veksten skyldes at banker i de to sparebank-grupperingene mottar provisjonsinntekter fra de gruppeeide boligkredittforetakene, knyttet til overførte og formidlede boliglån, mens inntektene kom på linjen for netto renteinntekter når lånene stod på bankenes egne balanser.

Driftskostnadene gikk ned med 1 prosent fra året før, og førte til en nedgang i bankenes kostnad/inntektsforhold med nær to prosentpoeng, til 54,6 prosent. Hovedårsaken til kostnadsreduksjonen var en markert nedgang i lønnskostnadene. Denne nedgangen skyldtes i hovedsak at mange banker hadde betydelige tilbakeføringer av avsetninger til avtalefestet pensjon, som følge av endringer i AFP-ordningen (AFP-tilskuddsloven). Tilbakeføringen var en engangseffekt, og førte til svært lave regnskapsførte lønnskostnader i første kvartal i inneværende år. I andre kvartal isolert var lønnskostnadene 1 prosent høyere enn i samme periode året før. Bankenes administrasjonskostnader var i første halvår 9 prosent høyere enn ett år tidligere.

Driftsresultat før tap økte med 14 prosent sammenlignet med året før. Korrigert for de to store engangseffektene, Nordito-PBS fusjonen og endrede pensjonsvilkår, var det derimot en svak nedgang i driftsresultat før tap.

Bankenes utlånstap økte markert mot slutten av 2008 for så å stabilisere seg utover i 2009. Mot slutten av fjoråret sank så tapene igjen, en utvikling som har fortsatt gjennom første og andre kvartal i år. I første halvår i år var tapene relativt lave, svarende til 0,27 prosent av utlånsvolumet. Dette var nær en halvering sammenlignet med ett år tidligere.

Figur 3.6 Underliggende drift: resultat før tap og verdipapirgevinster

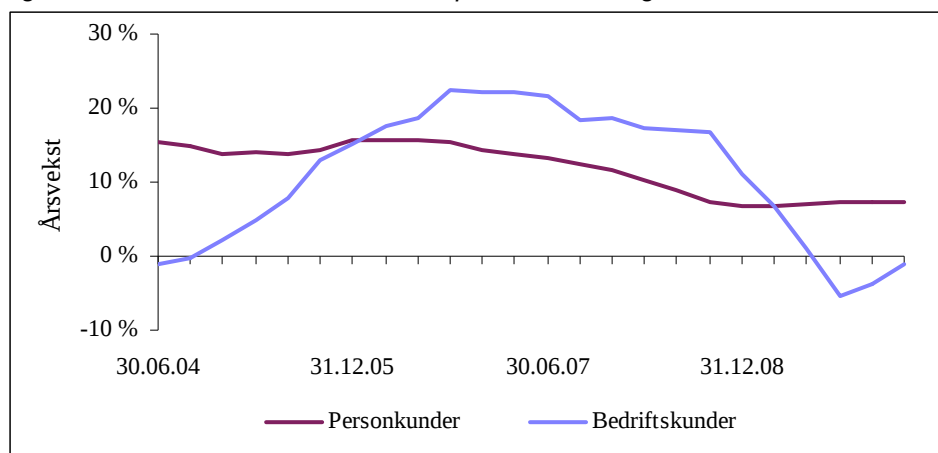
Balanseutvikling

Brutto utlån til kunder økte med kun 0,2 prosent siste år. Inkluderes de gruppeeide OMF-foretakene i bankenes kundeutlån var veksten 2,2 prosent siste år. Årsveksten hadde økt med 2 prosentpoeng fra utgangen av første kvartal.

Tabell 3.2 Balanseposter for samtlige norske banker²

	30.06.10	30.06.09	
	Mill.kr.	Mill.kr.	vekst i %
Forvaltningskapital	3 543 534	3 368 785	5,2
Brutto utlån til kunder	2 616 347	2 610 799	0,2
..herav brutto utlån vurdert til amortisert kost	2 425 518	2 371 512	2,3
Tapsnedskrivninger på utlån vurdert til amortisert kost	22 832	19 376	17,8
herav individ. tapsnedskr.	15 373	12 079	27,3
herav gruppenedskrivning	7 460	7 297	2,2
..herav brutto utlån vurdert til virkelig verdi	190 829	239 287	-20,3
Innskudd fra kunder	1 495 572	1 441 592	3,7
Gjeld ved utst. av verdipapirer	842 682	811 555	3,8
Brutto misligholdte lån (3)	46 240	33 429	38,3
Tapsnedskr. i % av brutto utlån vurdert til amortisert kost	0,6	0,8	
Gruppenedskr. i % av br. utlån vurdert til amortisert kost	0,3	0,3	
Brutto misligh. lån i % av totale brutto utlån	1,8	1,3	
Innskuddsdekning	57,2 %	55,2 %	

Veksten i utlån påvirkes også av valutasvingninger, idet utlån i valuta regnes om til norske kroner i bankenes balanse. De siste tolv måneder var kronekursen styrket med 12 prosent mot Euro, men svekket med 2 prosent mot dollar. Utlån til utenlandske foretak, som er mest utsatt for denne valutaeffekten, sank med 3 prosent siste år.

Figur 3.7 Utlånsvekst til innenlandske personkunder og bedrifter³

Bankenes utlån til innenlandske bedrifter var ved utgangen av kvartalet 1,2 prosent lavere enn ett år tidligere. Dette var tredje kvartalet på rad med en negativ årsvekst, men i begge de to siste kvartalene har utlån til bedriftskunder igjen økt. Annualisert vekstrate i andre kvartal var 10,5 prosent. Årsveksten i utlån til personkunder har vært tilnærmet stabil de siste syv kvartalene, og var 7,2 prosent ved utgangen av juni.

Utenlandske bankers filialer i Norge bremset sin utlånsvekst i betydelig større grad enn de norske bankene mot slutten av 2008 og gjennom 2009. Dette gjaldt særlig utlån til bedriftskunder, hvor filialene ved utgangen av 2009 hadde en negativ årsvekst i utlån på nær 12 prosent. I andre kvartal i

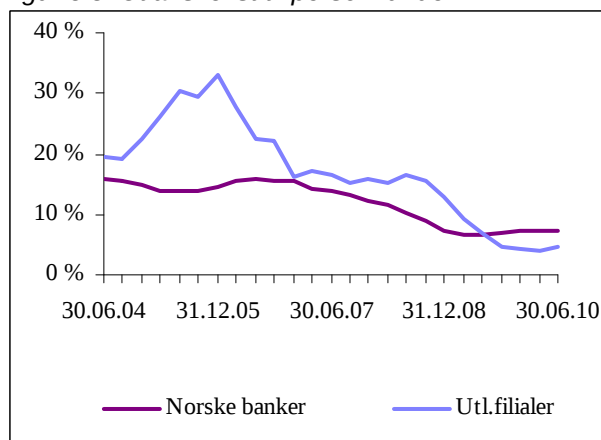
² Fra og med 31.12.2009 rapporterer bankene mislighold fra senest dag 30 etter forfall/overtrekk, mot tidligere senest dag 90. Alt annet like vil dermed nivået på misligholdte engasjementer øke i forhold til rapportering fra før 31.12.2009

³ Personkunder: Lønnstakere, pensjonister, trygdde mv (sektor 810)

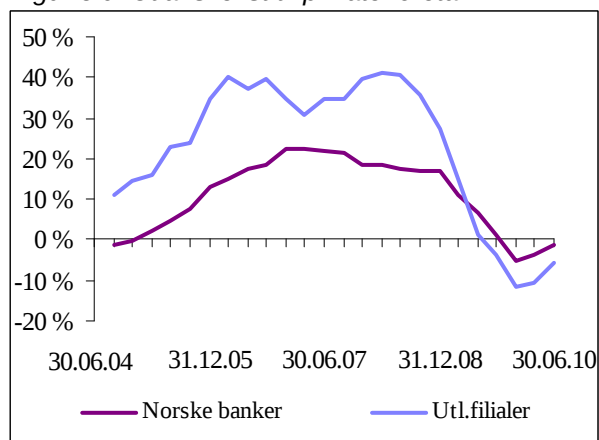
Bedrifter: Norske private og personlige foretak/organisasjoner, pers. næringsdrivende (sektor 710-790)

år har de utenlandske filialene igjen en marginal vekst i bedriftsutlån, men i de siste 12 måneder er vekstraten fremdeles negativ, med -5,9 prosent

Figur 3.8 Utlånsvekst til personkunder

Figur 3.9 Utlånsvekst til private foretak

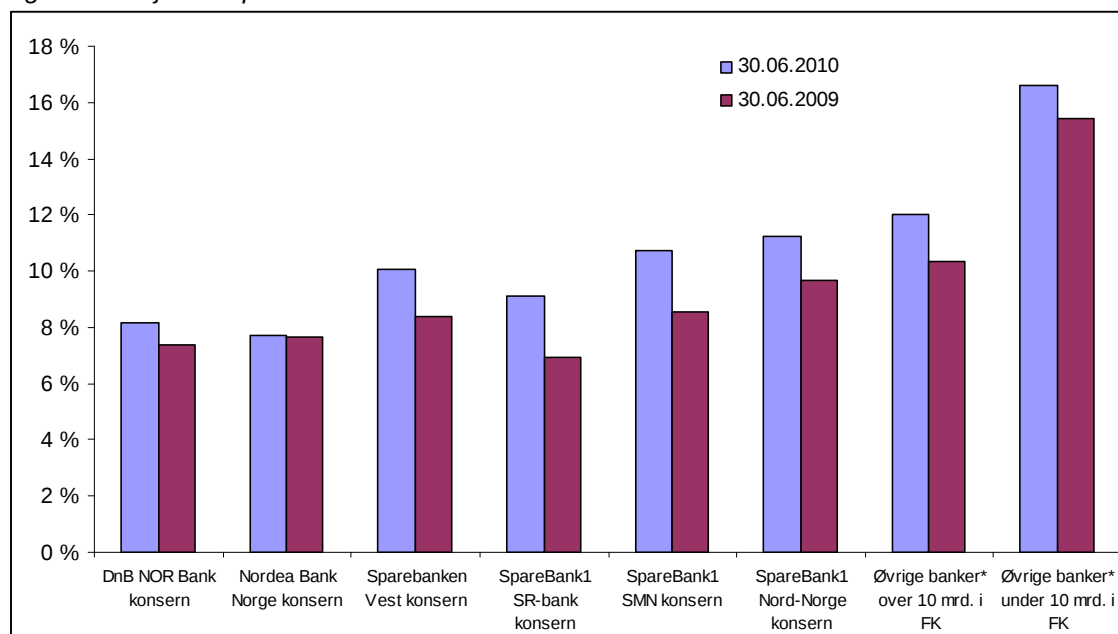

Ved utgangen av første halvår 2010 rapporterte bankene et misligholdsnivå på 1,8 prosent av utlån. Dette var nær 40 prosent høyere enn ett år tidligere, men forklares til dels av endringen i rapportering. Økningen i sammenlignbart mislighold (dvs. hvor det var gått 90 dager eller mer siden forfall) var kun 7 prosent siste år. I andre kvartal isolert viste bankene samlet en viss reduksjon i mislighold..

Soliditet

Norske bankers samlede *kjernekapitaldekning* (morbank) var 10 prosent ved utgangen av første halvår. Total *kapitaldekning* (morbank) var 12,5 prosent. Alle banker tilfredsstilte kapitaldekningskravet på 8 prosent. Fra 2. kvartal 2009 til 2. kvartal 2010 har bankene styrket sin soliditet, både gjennom tilbakeholdt overskudd og ved innhenting av kapital fra Statens finansfond og markedet.

Figur 3.10 Kjernekapital

*morbank

Foreløpige tall fra kapitaldekningsoppgaven (COREP)

Likviditetssituasjonen i bankene

I obligasjonsmarkedene gikk kredittspreadene opp i juni og juli, og usikkerheten i markedene smittet over på bankobligasjoner som har ført til høyere finansieringskostnader for bankene. Markedsuroen bidro til at aktiviteten i markedet for langsiktig finansiering var lav i andre kvartal, men norske banker har i hele perioden hatt tilgang på langsiktig finansiering. Markedet for kort likviditet har fungert uten problemer gjennom hele perioden for de norske bankene.

Figur 3.11 Rentespread 3-måneders interbank-renter og statssertifikater

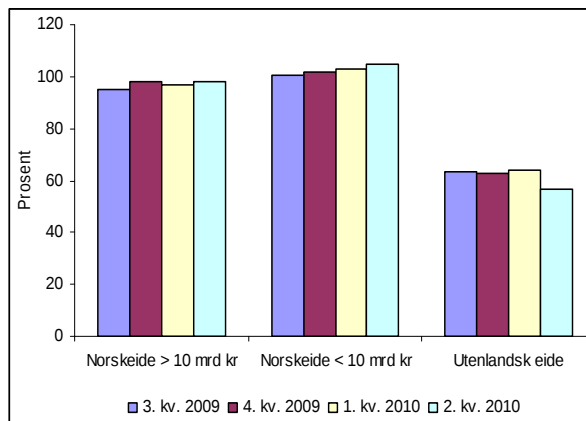

Marginene for norske bankobligasjoner var på årets høyeste nivå i juni/juli, men allikevel langt fra nivåene bankobligasjoner lå på fra høsten 2008 og ut i 2009. Fra midten av juli har marginene gått inn for alle type utstedere, dog særlig for lengre løpetider. Norske banker utstedte sertifikater og obligasjoner for nær 12 mrd. kroner i juni, mens i juli var emisjonsaktiviteten betydelig lavere og det ble kun utstedt sertifikater og obligasjoner for nær 3 mrd. kroner. Markedet for OMF fungerer bedre enn for vanlige bankobligasjoner og utgjør en stadig viktigere finansieringskilde for bankene. Ved utgangen av første halvår 2010 var det utstedt OMF på om lag 511 mrd. kroner. Totale utlån i boligkredittforetakene utgjorde ca. 631 mrd. kroner på samme tidspunkt. I OMF-bytteordningen er det totalt utstedt OMF for 230 mrd. kroner, som i hovedsak kommer til forfall fra neste år av. Kun en marginal andel har forfalt eller forfaller i 2010. Det er knyttet usikkerhet til hvordan OMF-markedet vil fungere når bytteordningen forfaller og store beholdninger av OMF vil bli tilbudt i markedet.

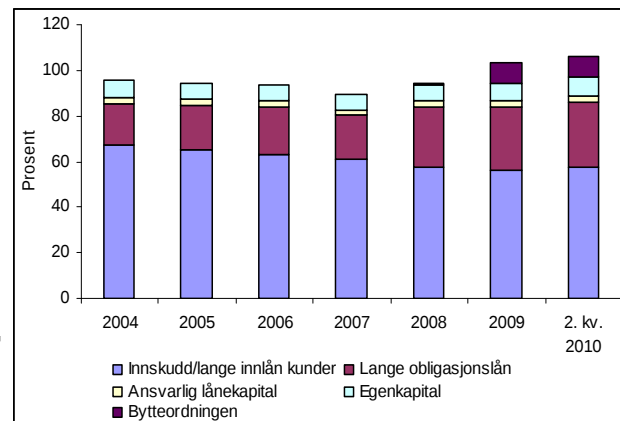
Finanstilsynet beregner kvartalsvis likviditetsindikator⁴ 1 og 2 som viser hvor langsiktig bankene er finansiert, løpetidene er på henholdsvis 1 år og 1 måned. Ved utgangen av 1. kvartal 2010 utgjorde langsiktig finansiering (likviditetsindikator 1) for bankene samlet sett 91 prosent av de illikvide eiendelene. Likviditetsindikator 2 utgjorde ved samme tidspunkt 109 prosent av de illikvide eiendelene. De norske bankene har hatt en økning i begge indikatorene de siste kvartalet. Bankenes samlede utenlandsgjeld utgjorde 858 mrd. kroner ved utgangen av 2. kvartal 2010. Det er hovedsakelig de største bankene som har utenlandsgjeld.

⁴ Def. i Finanstilsynets Likviditetsmodul som finansiering med løpetid over ett år og en måned (herunder kundeinnskudd, obligasjonslån, gjeld til kredittinstitusjoner, ansvarlig lånekapital og EK) i prosent av illikvide eiendeler.

Figur 3.12 Langsiktig finansiering
(likviditetsindikator 1)

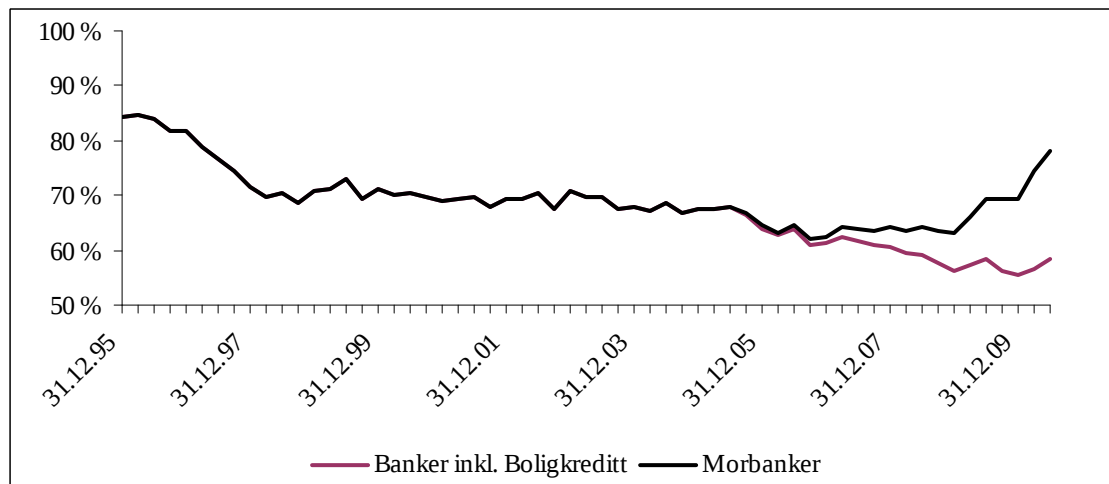

Figur 3.13 Div. lang finansiering i prosent av brutto utlån til kunder, i banker og boligkredittforetak

For bankene samlet sett utgjorde innskuddsdekningen⁵ 75 prosent ved utgangen av 2. kvartal 2010, en økning på 3 prosentpoeng siden utgangen av 2009. Innskudd fra kunder som andel av brutto utlån til kunder i banker inkl. boligkredittforetakene utgjorde derimot 57 prosent⁶. Overføringer av utlån fra bankene til boligkredittforetakene gir utslag i en høy innskuddsdekning for bankene alene. For banker og boligkredittforetak utgjorde finansieringen fra OMF-bytteordningen 9 prosent av brutto utlån til kunder ved utgangen av 2. kvartal 2010.

Figur 3.14 Innskuddsdekning i norske banker (kundeinnskudd ift. br. utlån til kunder)

Bankenes totale kundeinnskudd har fra utgangen av 2009 til utgangen av 2. kvartal 2010 hatt en vekst på i overkant av 3 prosent for bankene samlet sett. De største kundeinnskuddene (over 2. mill. kroner) har også økt noe i første halvår av 2010 for bankene totalt sett.

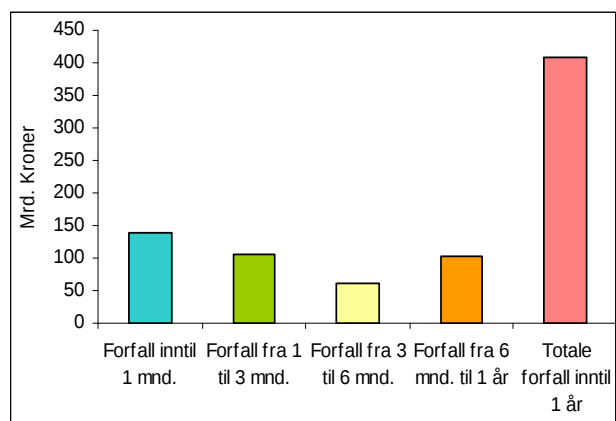
Bankene samlet sett hadde ved utgangen av 2. kvartal 2010 473 mrd. kroner til forfall i form av verdipapirer (obligasjonslån, sertifikater og ansvarlige lån) og lån fra kredittinstitusjoner i løpet av det neste året. Dette gir en økning på nesten 100 mrd. kroner i forhold til hvor mye bankene hadde til forfall ett år frem i tid ved utgangen av 2009. De største norskeide bankene har totalt til forfall 407 mrd. kroner i løpet av det neste året. For norskeide banker med forvaltningskapital under 10 mrd. kroner forfaller 25 mrd. kroner innen utgangen av første halvår i 2011.

⁵ Innskudd fra kunder i prosent av brutto utlån til kunder.

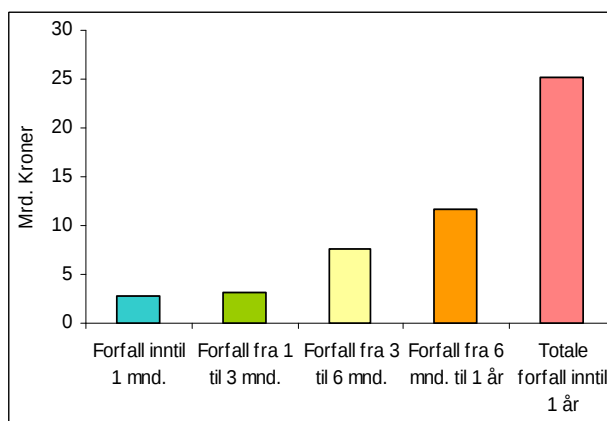
⁶ Fratrullet finansiering i bytteordningen som føres som innlån/innskudd fra staten.

Forfall per 30.06.2010 av verdipapirer og lån fra kredittinstitusjoner det neste året:

Figur 3.15 Norske banker med FK > 10 mrd. kr.

Figur 3.16 Norske banker med FK < 10 mrd. kr.

4 Finansieringsforetak

4.1 Kredittforetak

- Stabil resultatutvikling
- Veksten påvirkes av overføring av utlån fra banker til boligkredittforetak

Foreløpige resultat- og balansetall omfatter 26 kredittforetak

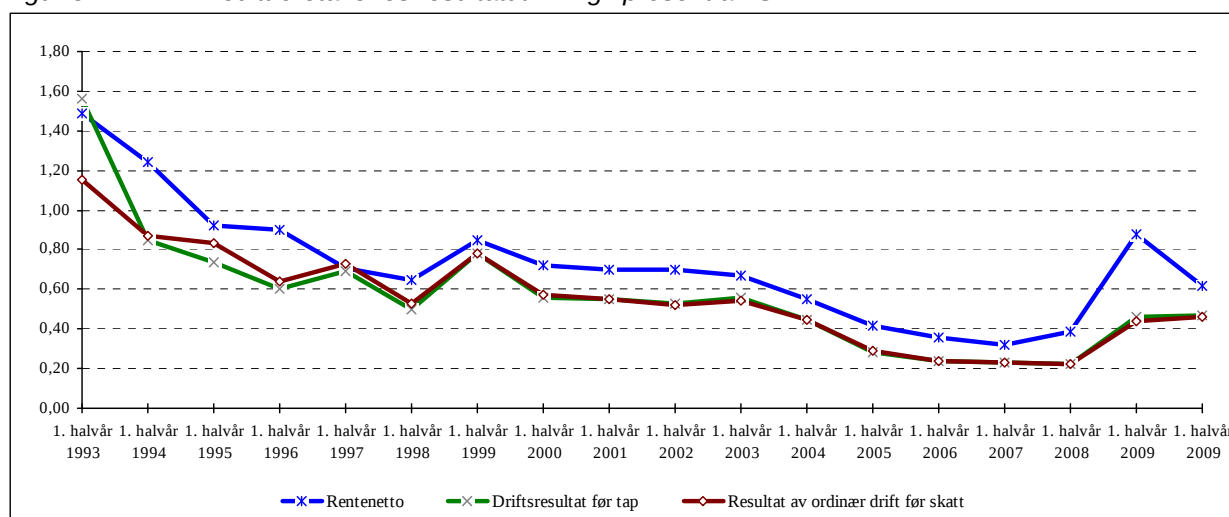
Resultat

Kredittforetakenes resultat viste en liten økning sammenlignet med første halvår 2009. Dette skyldtes i hovedsak en økning i andre driftsinntekter i ett selskap som følge av høyere netto gevinster på finansielle instrumenter, mot netto tap i samme periode i 2009. Netto renteinntekter var noe lavere enn i fjor, mens de bokførte tapene var små. Egenkapitalavkastningen falt fra 10,9 til 9,1 prosent.

Tabell 4.1.1 Resultatposter

	1. halvår 2010		1. halvår 2009	
	mill. kroner	prosent av GFK	mill. kroner	prosent av GFK
Nettorenter	2 973	0,62	3 051	0,88
Andre inntekter	250	0,05	-841	-0,24
herav kursgevinster	524	0,10	-680	-0,20
Andre kostnader	936	0,20	631	0,18
herav lønn og adm.kost.	168	0,04	161	0,05
Driftsresultat før tap	2 287	0,47	1 580	0,46
Bokførte tap	65	0,01	62	0,02
Resultat ordinær drift	2 222	0,46	1 518	0,44
EK-avkastning (%)		9,1		10,9

Figur 3.1.1 Kredittforetakenes resultatutvikling i prosent av GFK

Balanse

Økningen i kredittforetakenes utlån skyldtes overføring av utlånsporteføljer fra banker til boligkredittforetak. Misligholdet var lavt målt i forhold til totale utlån var.

Tabell 4.1.2 Balanseposter

	30.06.2010	30.03.2009	% vekst
Forvaltningskapital	1 057 587	812 152	30,2
Brutto utlån til kunder	868 681	662 538	31,1
herav utlån vurdert til amortisert kost	713 623	530 070	34,6
herav utlån vurdert til virkelig verdi	155 057	132 468	17,1
Gjeld til kredittinstitusjoner	168 719	167 764	0,6
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	821 987	548 292	49,9
Brutto misligholdte lån, 30 dager	1 850		
i prosent av brutto utlån	0,21		
Brutto misligholdte lån, 90 dager	1 073	737	45,7
i prosent av brutto utlån	0,12	0,11	
Tapsnedskrivninger	324	264	22,6
i prosent av brutto utlån	0,04	0,04	

Soliditet

Kapitaldekningstallene ved utgangen av første halvår 2010 omfatter alle kredittforetak både de som benytter IRB-metoden og de rapporterer etter standardmetoden. Tallene er ikke ferdig revidert.

Kjernekapitaldekningen økte med 1,9 prosentpoeng i forhold til første kvartal 2010 og var uendret fra forrige kvartal.

Tabell 4.1.3 Kapitaldekning i kredittforetak

	30.06.2010	31.03.2010	30.06.2009
Kjernekapitaldekning	10,7 %	10,7 %	8,8 %
Kapitaldekning	12,3 %	12,3 %	10,8 %

Foreløpige tall fra kapitaldekningsoppgaven (COREP)

4.2 Finansieringsselskaper

- Bedre resultat enn i samme periode i fjor
- Økning i netto renteinntekter
- Reduserte utlånstap
- Flat utlånsvekst

Finansieringsselskapenes hovedområder er leasing og bilfinansiering samt kortbaserte utlån og forbruksfinansiering. Det bredt sammensatte markedet innebærer store variasjoner mellom enkeltsselskaper når det gjelder resultat- og balanseutvikling.

Foreløpige resultat- og balansetall omfatter 29 norske finansieringsselskaper. OBOS og noen mindre selskaper inngår ikke. I tillegg omtales forbrukslån spesielt.

Resultat

Resultat av ordinær drift økte med 16 prosent (183 mill. kr) i forhold til første halvår 2009. Målt i forhold til GFK var resultatforbedringen 0,3 prosentpoeng. Egenkapitalavkastningen steg fra 14,3 til 14,8 prosent.

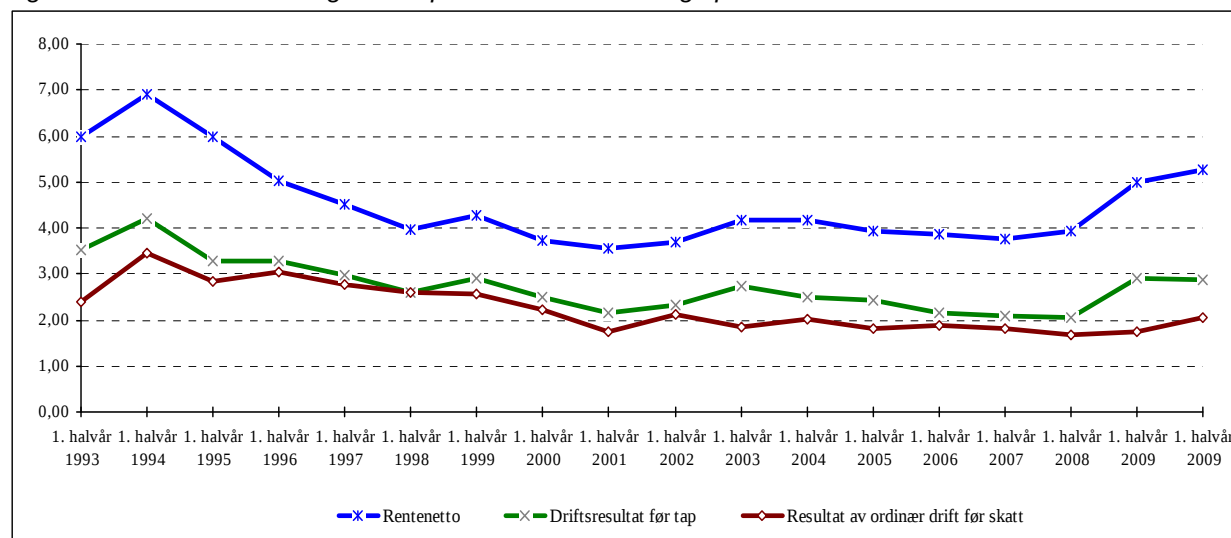
Netto renteinntekter økte med 4 prosent sammenlignet med året før. Det er fortsatt reduserte rentekostnader som påvirker nettorenten mest. I prosent av GFK økte nettorenten med 0,27 prosentpoeng. Økte rentemarginer overfor kundene som følge av større kredittrisiko har også bidratt til den økte nettorenten.

Nettorenten økte hvert kvartal i 2009, mens har isolert vist en liten nedgang i de to første kvartalene i 2010. Det har vært en økning i kostnadsnivået sammenlignet med tilsvarende periode i fjor. Etter at de bokførte tapene var høye i 2009, var tapene i første halvår mer moderate og på et lavere nivå enn i første halvår i fjor.

Tabell 4.2.1 Resultatposter

	1. halvår 2010		1. halvår 2009	
	mill. kroner	prosent av GFK	mill. kroner	prosent av GFK
Nettorenter	3430	5,25	3285	4,98
Andre inntekter	361	0,55	321	0,49
herav kursgevinster	7	0,01	8	0,01
Andre kostnader	1 906	2,91	1 690	2,56
herav lønn og adm.kost.	1 246	1,90	1 155	1,75
Driftsresultat før tap	1 885	2,89	1 917	2,91
Bokførte tap	548	0,84	763	1,16
Resultat ordinær drift	1 337	2,05	1 154	1,75
<i>EK-avkastning (%)</i>	<i>14,8</i>		<i>14,3</i>	

Figur 4.2.1 Finansieringsselskapenes resultatutvikling i prosent av GFK

Balanse

Det var nullvekst i finansieringsselskapenes utlån til kunder siste tolv måneder. Ved utgangen av forrige kvartal var det en negativ årsvekst på 1,1 prosent. Brutto misligholdte lån er noe redusert det siste året, og utgjorde 2,3 prosent av utlånene ved utgangen av første halvår. Utviklingen i mislighold varierer en del fra selskap til selskap. Misligholdte lån i forhold til utlån ligger nivåmessig høyere enn i bankene. Tapsnedskrivninger i prosent av utlån viste en økning fra i fjor.

Tabell 4.2.2 Balanseposter

	30.06.2010	30.06.2009	% vekst
Forvaltningskapital	132 617	133 258	-0,5
Brutto utlån til kunder	124 226	124 245	0,0
Gjeld til kredittinstitusjoner	107 365	111 319	-3,6
Brutto misligholdte lån, 30 dager	5 676		
i prosent av brutto utlån	4,57		
Brutto misligholdte lån, 90 dager	2 786	3 523	-20,9
i prosent av brutto utlån	2,32	2,84	
Tapsnedskrivninger	2 650	2 097	26,4
i prosent av brutto utlån	2,13	1,69	

Soliditet

Kapitaldekningstallene ved utgangen av første halvår 2010 omfatter alle finansieringsselskap, både de som benytter IRB-metoden og de rapporterer etter standardmetoden. Tallene er ikke ferdig revidert.

Kjernekapitaldekningen var 0,1 prosentpoeng lavere enn ved utgangen av forrige kvartal og 0,3 prosentpoeng lavere enn for ett år siden.

Tabell 4.2.3 Kapitaldekning i finansieringsselskaper

	30.06.2010	31.03.2010	30.06.2009
Kjernekapitaldekning	12,7 %	12,8 %	13,0 %
Kapitaldekning	13,9 %	14,0 %	14,2 %

Foreløpige tall fra kapitaldekningsoppgaven (COREP)

Forbrukslån

Det er 15 selskaper i utvalget, både norske selskaper og utenlandske filialer. 6 av selskapene er finansieringsselskaper hvor en stor del av virksomheten er knyttet til forbrukslån. Disse har om lag 23 prosent av finansieringsselskapenes utlån til lønnstakere og 7 prosent av finansieringsselskapenes totale utlån. I tillegg inngår 9 banker samt enheter i banker og finansieringsselskaper. Noen mindre selskap med begrenset portefølje er ikke med i utvalget. Forbrukslån omfatter både kortbaserte utlån og andre forbrukslån uten sikkerhet. Selskapene tilbyr ulike produkter, blant annet kredittkort med inntil 150 000 kroner i kreditt, samt lån uten sikkerhet i størrelsesorden 10 000 til 350 000 kroner. Den effektive renten på disse lånene vil kunne variere mye avhengig av lånebeløp og tilbakebetalingstid.

Utlånsveksten for denne gruppen har stagnert kraftig det siste året, og utlånsporteføljen er redusert i flere av selskapene. Samlet økte utlånene med 1,9 prosent siste 12 måneder, mens årsveksten var 7,5 prosent for ett år siden. Det var en marginal vekst i andre kvartal isolert.

Tabell 4.2.4 Utviklingen i forbrukslån i et utvalg selskaper

	2005	2006	2007	2008	2009	per 1. kv. 2010	Per 2. kv. 2010
Forbrukslån (mill. kr)	26 276	31 057	36 925	43 352	44 500	44 072	44 226
Vekst % (12 mnd.)	15,1	18,2	18,9	17,4	2,6	2,5	1,9
Bokførte tap (mill. kr)	382	253	339	953	1 326	308	696
Tap i % av forbrukslån	1,5	0,8	0,9	2,2	3,0	2,8	3,1
Nettorente i % av GFK	11,6	11,2	9,8	8,8	11,9	12,2	11,8
Resultat ord. drift i % av GFK	7,6	7,6	5,5	3,3	5,5	5,4	5,4
Brutto misligholdte lån, 90 dg (mill. kr)	1 471	1 532	1 823	2 809	3 538	2 594*	2 382
Brutto mislighold i % av forbrukslån	5,5	4,9	5,0	6,5	8,0	5,9*	5,4*
Brutto misligholdte lån, 30 dg (mill. kr)						4 541	4 449
Brutto mislighold i % av forbrukslån						10,3	10,1

*Endringer i misligholdsdefinisjonene i ORBOF per 31.12.2009 og omlegging av rapportering i 1. kvartal 2010 gjør sammenligning med foregående perioder usikker

Resultatet så langt i 2010 ligger på omtrent samme nivå, i forhold til GFK, som for hele fjoråret. Netto renteinntekter ligger høyt også for denne gruppen og mer enn oppveier for økningen i tap på utlån. Det var en sterk økning i bokførte tap i 2009. Hittil i år ligger tap på utlån på samme nivå som for hele 2009. Nivået på bokførte tap og misligholdte lån knyttet til forbrukslån ligger klart høyere enn for banker og finansieringsselskaper generelt. Den kvartalsvise utviklingen viser at tapene var størst i første kvartal 2009 da flere selskaper foretok store tapsnedskrivninger. Tapene i andre kvartal 2010 isolert var noe høyere enn i foregående kvartaler.

Tabell 4.2.5 Kvartalsvis utvikling i forbrukslån

	2. kv. 2008	3. kv. 2008	4. kv. 2008	1. kv. 2009	2. kv. 2009	3. kv. 2009	4. kv. 2009	1. kv. 2010	2. kv. 2010
Vekst % (3 mnd.)	6,3	3,9	0,8	1,6	0,9	0,4	0,3	-1,0	0,3
Bokførte tap (mill. kr)	172	214	394	634	210	185	297	308	388
Tap i % av forbrukslån (annualisert)	1,7	2,0	3,7	5,8	1,9	1,7	2,6	2,8	3,5

Leasing og bilfinansiering

Tabell 4.2.6 Resultatposter (15 selskaper)

	1. halvår 2010		1. halvår 2009	
	mill. kroner	prosent av GFK	mill. kroner	prosent av GFK
Nettorenter	2 473	4,20	2 457	4,11
Andre inntekter	148	0,25	144	0,24
herav kursgevinster	-14	-0,03	-1	0,00
Andre kostnader	1 322	2,24	1 190	1,99
herav lønn og adm.kost.	762	1,29	743	1,24
Driftsresultat før tap	1 299	2,21	1 411	2,36
Bokførte tap	406	0,69	569	0,95
Resultat ordinær drift	893	1,52	841	1,41
EK-avkastning (%)		11,5		11,7

Tabell 4.2.7 Balanseposter (15 selskaper)

	30.06.2010	30.06.2009	% vekst
Forvaltningskapital	119 639	120 399	-0,6
Brutto utlån til kunder	111 950	112 388	-0,4
herav leasing	66 117	68 655	-3,7
Brutto misligholdte lån, 30 dager	4 623		
i prosent av brutto utlån	4,13		
Brutto misligholdte lån, 90 dager	2 446	2 824	-13,4
i prosent av brutto utlån	2,19	2,51	
Tapsnedskrivninger	2 093	1 632	28,4
i prosent av brutto utlån	1,87	1,45	

Utenlandske filialer i Norge

Tabell 4.2.8 Resultatposter (16 selskaper)

	1. halvår 2010		1. halvår 2009	
	Mill. kroner	prosent av GFK	mill. kroner	prosent av GFK
Nettorenter	590	3,85	521	3,17
Andre inntekter	46	0,30	63	0,38
Herav kursgevinster	-1	0,00	6	0,00
Andre kostnader	358	2,33	327	1,99
Herav lønn og adm.kost.	210	1,37	168	1,02
Driftsresultat før tap	279	1,82	257	1,56
Bokførte tap	93	0,54	80	0,49
Resultat ordinær drift	196	1,28	177	1,07

Tabell 4.2.9 Balanseposter (16 selskaper)

	30.06.2010	30.06.2009	% vekst
Forvaltningskapital	31 184	31 969	-2,5
Brutto utlån til kunder	30 216	29 372	2,9

5 Livsforsikringsselskaper

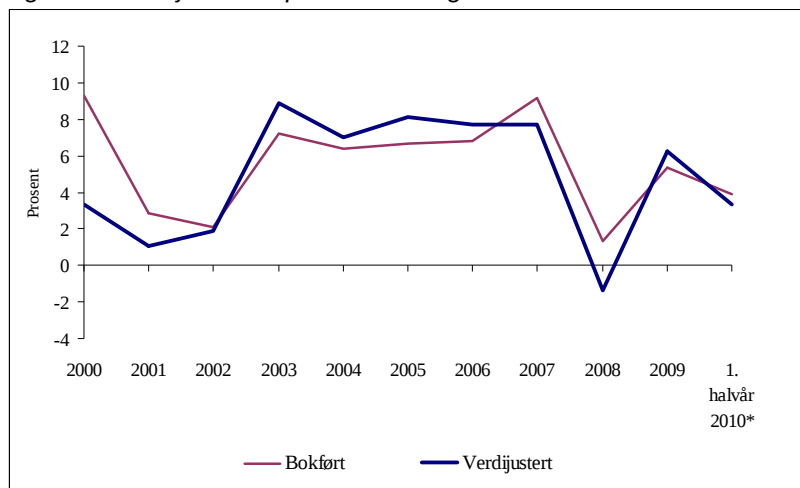
- Svake resultater i livselskapene i første halvår 2010 som følge av betydelig nedgang i aksjemarkedene i andre kvartal
- Oppgang i aksjemarkedene i løpet av sommeren har bedret situasjonen i livselskapene etter utgangen av kvartalet.

Det var ved utgangen av første halvår 2010 12 livselskaper i det norske livsforsikringsmarkedet med en samlet forvaltningskapital på 831 mrd. kroner. Tabeller med nøkkeltall for enkeltelskaper ligger bakerst i kapitlet.

Kapitalavkastning (kollektivporteføljen)

Livselskapene hadde en bokført kapitalavkastning på 2 prosent i første halvår 2010, mot 2,2 prosent i samme periode i fjor. Annualisert var avkastningen hhv. på 3,9 og 4,3 prosent. Verdijustert avkastning i første halvår var 1,7 prosent, mot 2,2 i fjor. Annualisert verdijustert avkastning var 3,3 prosent (4,4 prosent i første halvår 2009). Som følge av ny beregningsforskrift⁷ er ikke kapitalavkastningen helt sammenlignbar med tidligere perioder.

Figur 5.1 Verdijustert kapitalavkastning 2000 – 1. halvår 2010

*beregnet etter ny forskrift og annualisert (se fotnote)

Resultat

Livselskapene hadde et resultat før tildeling til kunder og skatt på 3,7 mrd. kroner i første halvår 2010 (0,9 prosent av GFK), mot 5,7 mrd. kroner (1,5 prosent av GFK) i første halvår 2009. Verdijustert resultat før tildeling til kunder og skatt, som inkluderer endringer i kursreguleringsfondet, var 1,7 mrd. kroner (0,4 prosent av GFK) i første halvår 2010, mot 5,8 mrd. kroner i samme periode i fjor (1,6 prosent av GFK).

Premieinntektene var 37,4 mrd. kroner (9,2 prosent av GFK), mot 33,1 mrd. kroner (8,9 prosent av GFK) i første halvår 2009. Individuelle pensjonsordninger er fremdeles preget av konkurranse fra

⁷ Det ble 26. mai 2009 fastsatt ny forskrift for kapitalavkastning i livsforsikringsselskaper gjeldende fra 1. januar 2010. I hht. den nye standarden er det ikke tillatt å presentere annualiserte avkastningstall basert på periodeavkastningen, fordi man da implisitt legger til grunn antagelser om porteføljesammensetning og avkastning fremover. Selskapene vil derfor kun rapportere periodens avkastning. For sammenligning med tidligere perioder er avkastningen her annualisert ved å forutsette samme avkastning ut året og koble disse avkastningstallene sammen geometrisk.

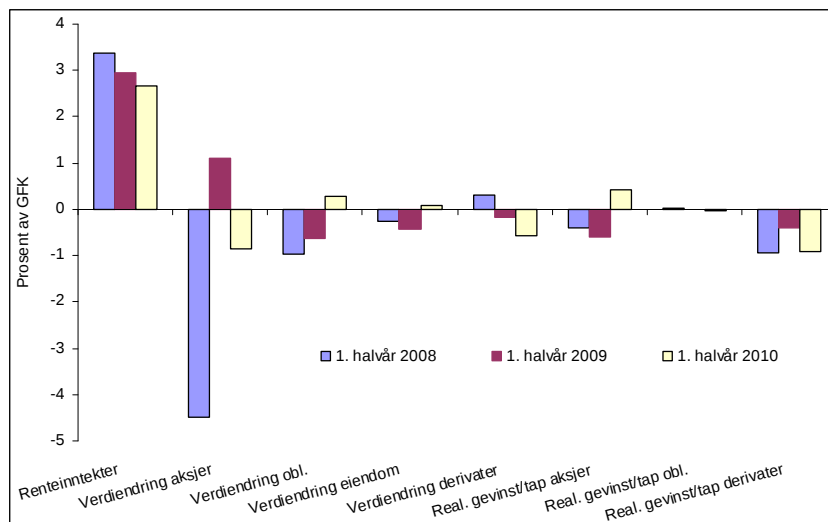
alternative spareformer. Erstatningene utgjorde 25,4 mrd. kroner (6,2 prosent av GFK) for selskapene samlet, mot 23,7 mrd. kroner (6,4 prosent) i samme periode i fjor.

Tabell 5.1 Utvalgte resultatposter

RESULTATER	1. halvår 2010		1. halvår 2009	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Premieinntekter	37 435	9,19	33 092	8,91
herav overføringer av premieres. mv. fra andre	8 692	2,13	6 107	1,64
Netto inntekter fra finansielle eiendeler i kollektivporteføljen	10 777	2,65	14 055	3,78
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	10 810	2,65	10 938	2,94
herav gevinster ved realisasjon	377	0,09	1 846	0,50
herav verdiendringer	-3 701	-0,91	-94	-0,03
Erstatninger	25 398	6,24	23 706	6,38
herav overføring av premiereserve mv. til andre	6 149	1,51	5 603	1,51
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-15 529	-3,81	-15 667	-4,22
herav endring i kursreguleringsfond	1 994	0,49	-172	-0,05
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	-2 567	-0,63	-3 866	-1,04
Forsikringsrelaterte driftskostnader	2 771	0,68	2 785	0,75
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	558	0,14	803	0,22
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	545	0,13	1 000	0,27
Resultat før tildeling til kunder og skatt	3 671	0,90	5 669	1,53
Verdijustert resultat før tildeling til kunder og skatt	1 677	0,41	5 840	1,57
Totalresultat (etter skatt og inkl. andre resultatkomponenter)	947	0,23	1 152	0,31

Livselskapenes resultater er i stor grad preget av utviklingen i verdipapirmarkedene. I første halvår hadde livselskapene samlet et verdifall på finansielle eiendeler på 3,7 mrd. kroner. Det er nedgangen i aksjemarkedene i 2. kvartal som bidrar til denne nedgangen. I første kvartal hadde selskapene en netto verdiøkning på over 4 mrd. kroner. Verdien på obligasjonsporteføljen økte i første halvår som følge av nedgang i lange renter. Selskapene hadde et realisert gevinst på finansielle eiendeler på 0,4 mrd. kroner, hvorav gevinst på aksjer utgjorde 1,7 mrd. kroner. Realisert tap på derivater trekker ned samlet realisert gevinst på de finansielle eiendelene. Renteinntektene, som er en viktig og stabil inntektskilde for selskapene, utgjorde 10,8 mrd. kroner i første halvår, mot 10,9 mrd. kroner i samme periode i fjor. Renteinntekter på obligasjoner og sertifikater falt noe i første halvår i år, sammenlignet med samme periode i fjor. Det har i første halvår vært små endringer i eiendomsverdiene i livselskapene.

Figur 5.2 Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen (utvalgte poster). Prosent av GFK.

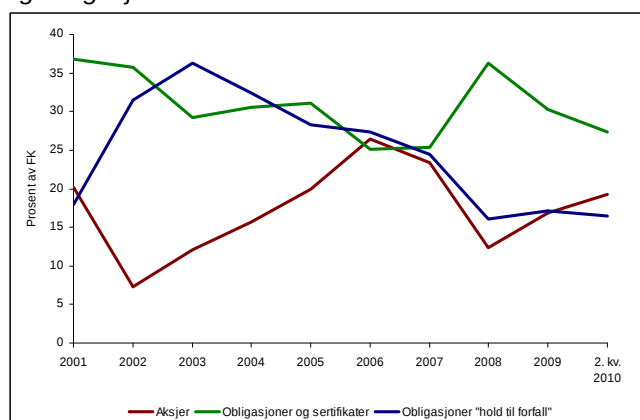
Balanse

Kollektivporteføljen utgjør hoveddelen av forvaltningskapitalen med 84 prosent, mens selskaps- og investeringsvalgporteføljen utgjorde 8 prosent hver.

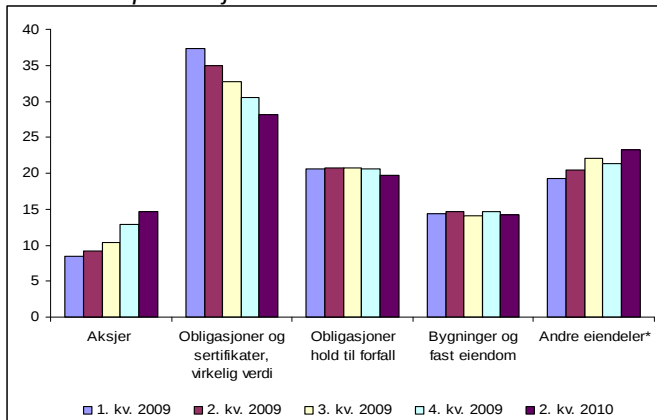
Aksjeandelen per utgangen av første kvartal 2010 utgjorde 14,7 prosent av kollektivporteføljen, en økning på 2 prosentpoeng siden utgangen av året. Det har kun vært mindre endringer i aksjebeholdningene siste kvartal. Aksjeandelen baserer seg kun på beholdningstall på balansen og tar ikke hensyn til eventuelle derivater.

Obligasjoner og sertifikater til virkelig verdi utgjorde 28 prosent av *kollektivporteføljen* (se tabell over investeringer i kollektivporteføljen for enkeltsselskaper og totaltall bak i kapitlet), en nedgang på to prosentpoeng sammenlignet med utgangen av 2009. Offentlig utstedte obligasjoner utgjorde 37 prosent av obligasjonsporteføljen (eks. obligasjonsfond). Obligasjoner holdt til forfall utgjorde 20 prosent av kollektivporteføljen, noe som er en svak nedgang siste halvår.

Figur 5.3 Utviklingen i andelen aksjer og obligasjoner 2001 – 1. halvår 2010

Figur 5.4 Utvikling i investeringer i kollektivporteføljen

*inkl. bl.a. utlån og fordringer til amortisert kost

Tabell 5.3 Utvalgte balanseposter. Mill. kroner og andel av forvaltningskapital.

BALANSE	30.06.2010		31.12.2009		30.06.2009	
	Mill. kr.	% av FK	Mill. kr.	% av FK	Mill. kr.	% av FK
Bygninger og faste eiendommer*	102 357	12,3	100 745	12,7	96 316	12,9
Finansielle eiendeler til amortisert kost	260 737	31,4	254 158	32,1	238 847	32,0
herav investeringer som holdes til forfall	136 741	16,5	135 809	17,2	130 919	17,6
herav utlån og fordringer	114 532	13,8	110 218	13,9	100 700	13,5
Finansielle eiendeler til virkelig verdi	439 548	52,9	408 367	51,6	386 650	51,9
herav aksjer og andeler	160 434	19,3	133 382	16,9	125 248	16,8
herav obligasjoner og sertifikater	226 807	27,3	239 703	30,3	227 154	30,5
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	830 628	100,0	791 290	100,0	745 539	100,0
herav eiendeler i selskapsporteføljen	69 075	8,3	68 784	8,69	68 389	9,2
herav investeringer i kollektivporteføljen	695 199	83,7	660 401	83,46	630 491	84,6
herav investeringer i investeringsvalgporteføljen	65 800	7,9	62 241	7,87	49 769	6,7
Kursreguleringsfond	3 866	0,5	5 752	0,73	476	0,1
Forsikringsforpliktelse - kontraktsfaste forpliktelse	670 477	80,7	551 083	69,64	624 027	83,7
Tilleggsavsetninger - kollektivporteføljen	18 974	2,3	19 394	2,45	13 138	1,8
Ansvarlig kapital	56 620	6,8	55 312	6,99	53 006	7,1

*Inkludert investeringer i eiendomsdatterselskaper

Soliditet og stresstester

Livsselskapene hadde ved utgangen av andre kvartal 2010 en samlet kapitaldekning på 14,8 prosent. Samtlige selskaper oppfylte kravet om 8 prosent kapitaldekning.

Bufferkapital og Stresstest II

Alle livselskapene rapporterer kvartalsvise stresstester. Stresstest II er basert på bokførte verdier og skal belyse selskapets evne til å oppfylle gjeldende soliditetskrav.

Finanstilsynet har foretatt endringer i stresstestene slik at disse skal ligge nærmere opp til det som forventes i Solvens II (QIS5). Stressparameterne i alle undermodulene (aksjer, renter, eiendom, valuta, spread) og korrelasjoner er endret i tråd med QIS5. Det først og fremst beregningen av spreadrisiko som utgjør den største endringen i stresstest II, og innebærer en økning i spreadrisiko sammenlignet med tidligere beregningsmetode.

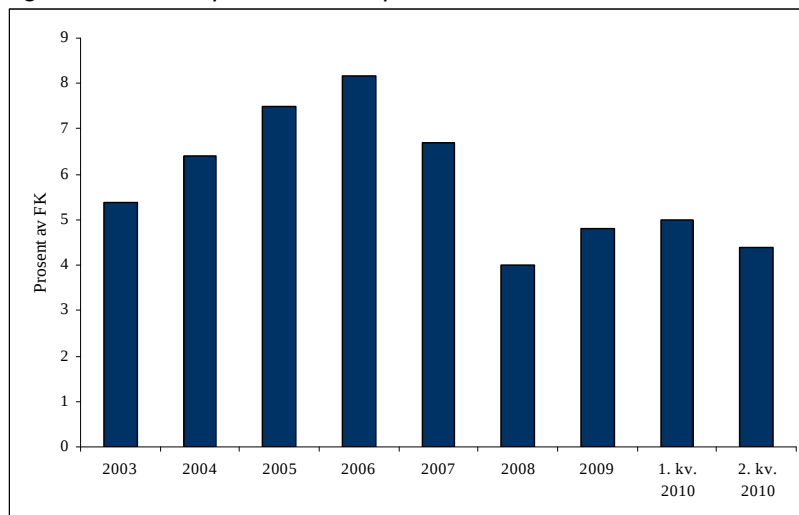
Institusjonens samlede tapspotensial (risikonivå) vurderes opp mot samlet bufferkapital for å evaluere bufferkapitalutnyttelsen. Samlet tapspotensial består av markedsrisiko, forsikringsrisiko og motpartsrisiko. Markedsrisiko utgjør den klart største risikoen for livselskapene og følgende forutsetninger legges til grunn i beregning av markedsrisiko i stresstesten⁸:

- Et parallelt skift rentekurven på 1,5 prosentpoeng,
- et fall i aksjekursene med 20 prosent,
- et fall i eiendomsmarkedene med 12 prosent, og
- en endring i kursen på utenlandsk valuta med 12 prosent

Bufferkapitalen er kapitalelementer utover lovpålagte soliditets- og sikkerhetskrav og består av overskytende kjernekapital (kjernekapitalmargin), tilleggsavsetninger begrenset oppad til årets renteforpliktelse, delårsresultat, kursreguleringsfond og risikoutjevningsfond.

Bufferkapitalen falt med 7,7 mrd. kroner i andre kvartal til 36,2 mrd. kroner og utgjorde 4,4 prosent av forvaltningskapitalen ved utgangen av kvartalet. Nedgangen i aksjemarkedene førte til betydelig reduksjon i kursreguleringsfondet og bidro til redusert bufferkapital i selskapene.

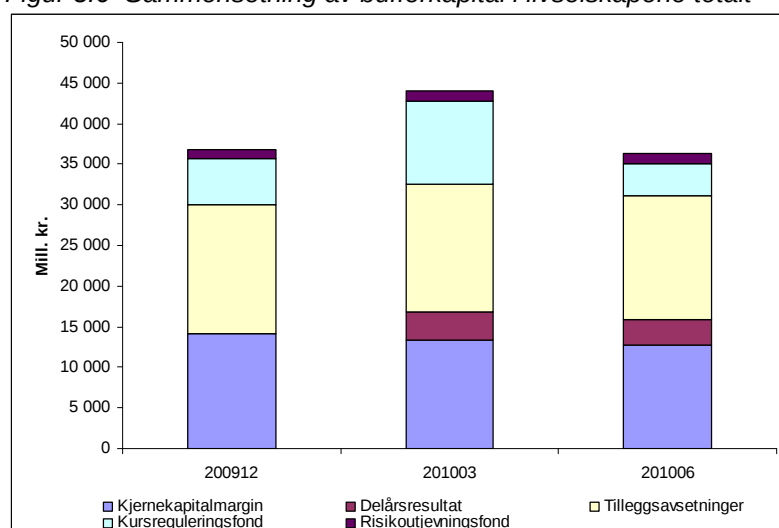
*Figur 5.5 Bufferkapital i livselskapene samlet 2000 – 2. kvartal 2010**

*Tallene f.o.m. 2008 baserer seg på stresstestrapporteringen og avviker noe fra tidligere rapportering.

⁸ I tillegg kommer spreadrisiko som er basert på beregning i stresstest I men avkortet med 60 prosent.

Figur 5.6 Sammensetning av bufferkapital i livselskapene totalt

Stresstestene per utgangen av andre kvartal 2010 viste en økning i bufferkapitalutnyttelsen for selskapene totalt sammenlignet med utgangen av første kvartal. For enkelte selskaper var økningen betydelig. Økningen i bufferkapitalutnyttelse i andre kvartal skriver seg i hovedsak fra redusert bufferkapital, men tapspotensialet for markedsrisiko er også økt noe, hovedsakelig som følge av at spreadrisikoen har økt etter endringene i stresstestmodulen.

6 Pensjonskasser

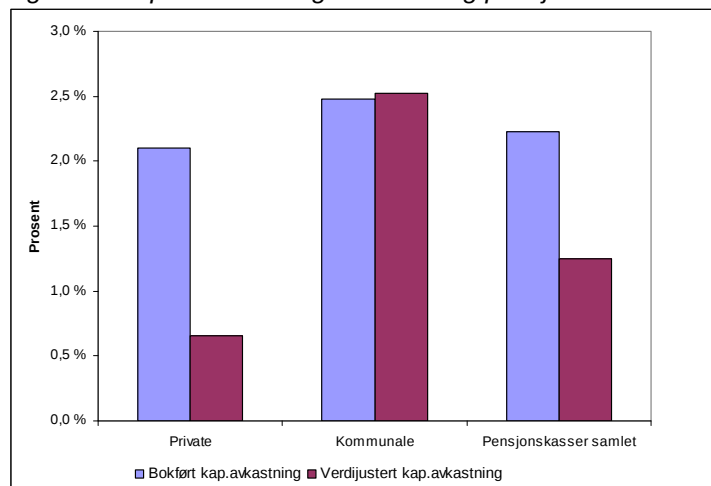
- Nedgang i resultat før skatt i pensjonskassene i 1. halvår
- Nedgang i verdijustert avkastning i 1. halvår, særlig for private pensjonskasser
- Bufferkapitalen er noe redusert

Omtalen nedenfor omfatter et utvalg av de 35 største pensjonskassene, tilsvarende om lag 85 prosent av samlet forvaltningskapital i pensjonskassene. Utvalget består av 16 private og 19 kommunale pensjonskasser av totalt 101 pensjonskasser. Pensjonskassene i utvalget hadde en forvaltningskapital på 162 mrd. kroner ved utgangen av 1. halvår 2010, hvorav de private og kommunale pensjonskassene hadde en forvaltningskapital på hhv. 109 mrd. kroner og 53 mrd. kroner.

Kapitalavkastning (kollektivporteføljen)

Pensjonskasser omfattes av ny forskrift om kapitalavkastning i livsforsikringsselskaper m.v. som trådte i kraft 1. januar 2010.⁹

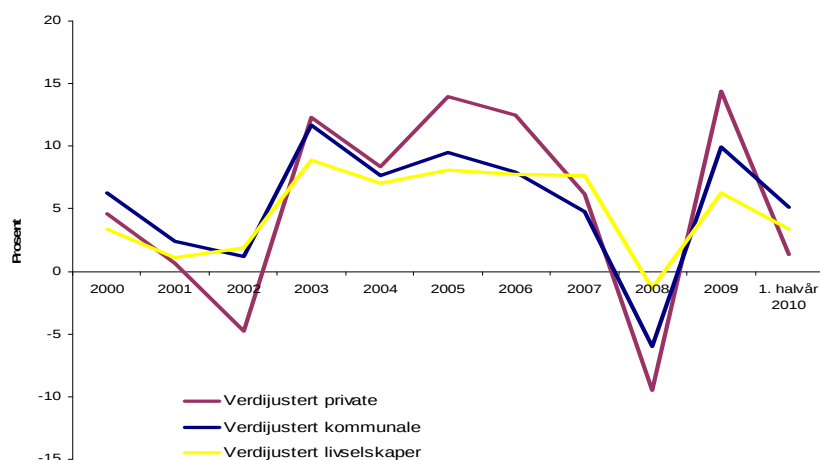
Figur 6.1 Kapitalavkastningen i et utvalg pensjonskasser i 1. halvår 2010 (ikke-annualisert)

I 1. halvår var pensjonskassenes bokførte kapitalavkastning i kollektivporteføljen 2,2 prosent. Den annualiserte bokførte avkastningen var 4,4 prosent, ned fra 7,6 prosent i 1. halvår 2009. Verdijustert kapitalavkastning i kollektivporteføljen var 1,2 prosent i 1. halvår. Den annualiserte verdijusterte avkastningen var 2,4 prosent, ned fra 10,7 prosent i 1. halvår i fjor. For året 2009 sett under ett var pensjonskassenes bokførte og verdijusterte kapitalavkastning 8,3 prosent og 12,9 prosent. Nedgangen i den verdijusterte og bokførte avkastningen i 1. halvår har sammenheng med en reduksjon i finansinntektene som følge av en svakere utvikling i aksjemarkedene i 1. halvår sammenlignet med samme periode i fjor. I motsetning til livselskapene reduserte pensjonskassene i begrenset grad sin aksjebeholdning høsten 2008 og i 2009, noe som gjenspeilet seg i en høyere avkastning enn i livselskapene i 2009. Pensjonskassene har fortsatt en høyere aksjeandel enn livselskapene og har følgelig en lavere verdijusterte avkastning enn livselskapene i 1. halvår da det var nedgang i aksjemarkedene.

⁹ Pensjonskasser som ved inngangen til regnskapsåret har en forvaltningskapital mindre enn to mrd. kroner kan imidlertid foreta kvartalsvise beregninger i stedet for minimum månedlig verdsettelse av porteføljen som den nye forskriften krever. Etter den nye forskriften vil pensjonskassene kun rapportere periodens avkastning i nøkkeltallsrapporteringen. Tidligere modell var bygget opp etter en annualisert avkastningsmodell. For sammenligning med tidligere perioder er avkastningen her (i en del tilfeller) annualisert ved å forutsette samme avkastning neste halvår og koble disse avkastningstallene sammen geometrisk. For nærmere beskrivelse av endringen i beregningsmetode, se egen fotnote under omtalen av livselskapene.

Figur 6.2: Verdijustert avkastning i pensjonskasser og livselskap (annualisert)

Fra 1. halvår 2009 til 1. halvår i år har de private pensjonskassene i utvalget en sterk nedgang i den verdijusterte kapitalavkastningen i kollektivporteføljen fra 11,6 prosent (annualisert) til 0,7 prosent (1,4 prosent annualisert). I samme periode falt de private pensjonskassenes annualiserte bokførte kapitalavkastning fra 7,5 til 4,2 prosent. I året 2009 var de private pensjonskassenes bokførte og verdijusterte avkastning 8,5 prosent og 14,4 prosent.

For de kommunale pensjonskassene i utvalget var den bokførte og verdijusterte kapitalavkastningen i kollektivporteføljen på 2,5 prosent (5,1 prosent annualisert) i 1. halvår 2009. Til sammenligning hadde de kommunale pensjonskassene en bokført og verdijustert avkastning på 8,1 prosent og 9,9 prosent i 2009. Høyere eksponering i aksjemarkedene bidro til en lavere verdijustert kapitalavkastning i de private pensjonskassene enn i de kommunale pensjonskassene i 1. halvår 2010. Tilsvarende hadde de private pensjonskassene en høyere verdijustert avkastning enn de kommunale pensjonskassene i 2009 da utviklingen i aksjemarkedene var positiv.

Resultat

Pensjonskassene i utvalget hadde et samlet resultat før skatt på 2,0 mrd. kroner i 1. halvår, ned fra 4,2 mrd. kroner i samme periode i 2009. Som andel av forvaltningskapitalen var resultatet på 1,3 prosent, ned fra 2,9 prosent i 1. halvår 2009. Resultatet er negativt påvirket av en nedgang i premieinntektene og i netto inntekter fra finansielle eiendeler i kollektivporteføljen samt en økning i erstatningene. Kostnadene forbundet med endring i forsikringsforpliktelser er adskillig lavere enn i 1. halvår 2009, noe som påvirker resultatet positivt. Dette har bl.a. sammenheng med en nedgang i avsetningene til premiereserven og en reduksjon i kursreguleringsfondet.

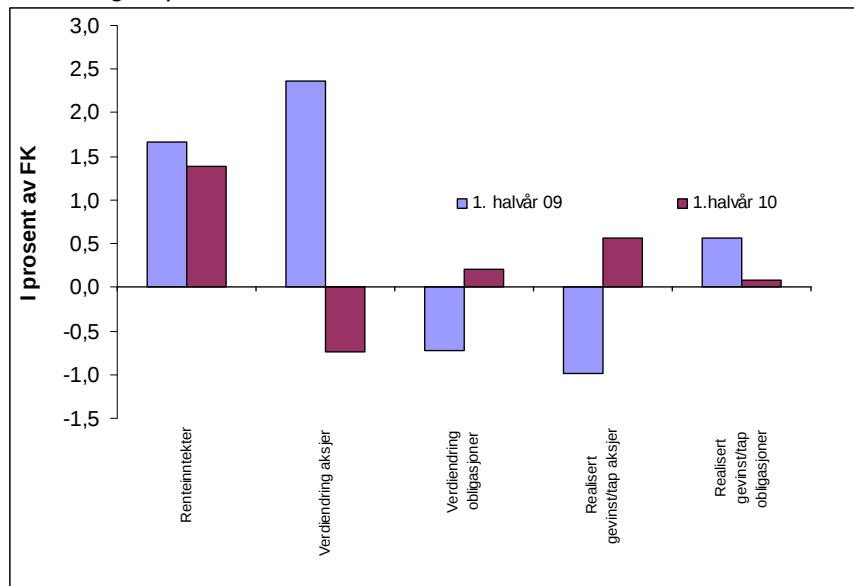
Tabell 6.1: Utvalgte resultatposter i et utvalg pensjonskasser

RESULTATER	1. halvår 2010		1. halvår 2009	
	Mill. kr.	% av FK	Mill. kr.	% av FK
Premieinntekter	5 699	3,5	6 768	4,7
Netto inntekter fra finansielle eiendeler i kollektivporteføljen	2 334	1,4	5 873	4,1
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	2 230	1,4	2 391	1,7
herav gevinster ved realisasjon	892	0,6	-248	-0,2
herav verdiendringer	-1 035	-0,6	3 540	2,5
Erstatninger	-2 706	-1,7	-2 026	-1,4
herav overføring av premiereserve mv. til andre	-836	-0,5	-176	-0,1
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-2 894	-1,8	-6 522	-4,5
herav endring i premiereserve	-3 539	-2,2	-4 473	-3,1
herav endring i kursreguleringsfond	834	0,5	-1 520	-1,1
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	-85	-0,1	-214	-0,1
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-143	-0,1	-136	-0,1
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	1 748	1,1	3 507	2,4
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	274	0,2	684	0,5
Resultat før skatt	2 023	1,3	4 191	2,9

De private pensjonskassene hadde et resultat før skatt på 1,95 mrd. kroner i 1. halvår, ned fra 3,35 mrd. kroner i 1. halvår 2009. Tilsvarende tall var 73 mill. kroner og 827 mill. kroner for de kommunale pensjonskassene.

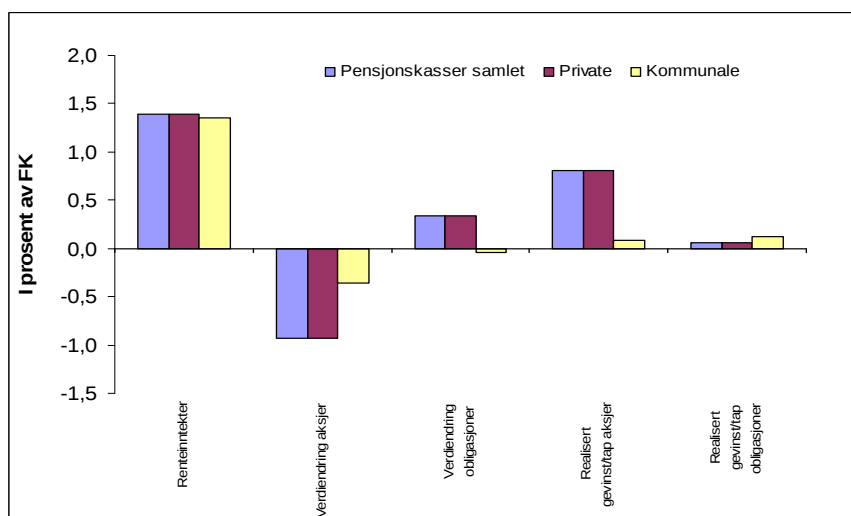
Pensjonskassenes netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen var på 2,3 mrd. kroner i 1. halvår, ned fra 5,9 mrd. kroner i samme periode i fjor. Finansinntektene er negativt påvirket av en verdinedgang på aksjer på 1,2 mrd. kroner i 1. halvår. I 1. halvår 2009 var det en verdiøkning på aksjer på 3,4 mrd. kroner. Renteinntekter og realisert gevinst/tap på aksjer utgjør de største positive bidragene til finansinntektene.

Figur 6.3: Netto inntekter fra investeringer i kollektiv porteføljen (utvalgte poster). I prosent av forvaltningskapitalen

Renteinntekter bidro positivt til finansinntektene for både private og kommunale pensjonskasser i 1. halvår. I prosent av forvaltningskapitalen er positiv realisert gevinst/tap på aksjer og negativ verdiendring på aksjer større for de private enn de kommunale pensjonskassene i 1. halvår.

Figur 6.4: Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen (utvalgte poster) 1.halvår 2010 - private og kommunale pensjonskasser

Balanse

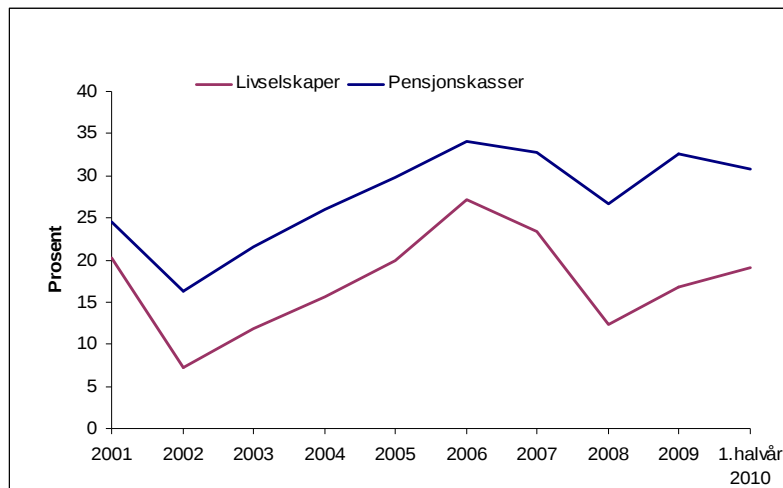
Det siste året økte pensjonskassenes forvaltningskapital med 13 prosent til 162 mrd. kroner. Kollektivporteføljen utgjorde 89 prosent. Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi utgjorde den største eiendelsposten med 80 prosent av forvaltningskapitalen for pensjonskassene samlet; for private og kommunale pensjonskasser var andelen 84 prosent og 70 prosent.

Tabell 6.2: Utvalgte balanseposter i et utvalg pensjonskasser 30.06.2010

Balanse og nøkkeltall	Private		Kommunale		Pensjonskasser samlet	
	Mill kr.	I % av FK	Mill kr.	I % av FK	Mill kr.	I % av FK
Bygninger og andre faste eiendommer	4 867	4,5	1 614	3,0	6 481	4,0
Finansielle eiendeler målt til amortisert kost	9 131	8,4	13 138	24,8	22 269	13,8
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	7 885	7,3	10 490	19,8	18 375	11,4
herav utenlandsk utsteder	812	0,7	1 159	2,2	1 972	1,2
Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi:	91 439	84,2	37 236	70,2	128 675	79,6
herav aksjer og andeler	38 346	35,3	11 684	22,0	50 030	30,9
herav utenlandsk utsteder	22 732	20,9	3 304	6,2	26 035	16,1
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	51 517	47,4	23 067	43,5	74 584	46,1
herav utenlandsk utsteder	11 741	10,8	2 168	4,1	13 909	8,6
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	108 609	100,0	53 043	100,0	161 652	100,0
herav selskapsportefølje	9 962	9,2	3 821	7,2	13 783	8,5
herav investeringer i kollektivporteføljen	98 545	90,7	45 698	86,2	144 243	89,2
herav investeringsvalgportefølje	0	0,0	3 350	6,3	3 350	2,1
Kursreguleringsfond	4 102	3,8	956	1,8	5 058	3,1
Tilleggsavsetninger - kollektivporteføljen	3 711	3,4	1 714	3,2	5 425	3,4
Ansvarlig kapital	8 550	7,9	3 451	6,5	12 001	7,4

Aksjer og andeler utgjorde 31 prosent av forvaltningskapitalen for pensjonskassene i utvalget ved utgangen av 1. halvår, en nedgang på to prosentpoeng siste halvår. For de private og de kommunale pensjonskassene i utvalget var aksjeandelen på hhv. 35 prosent og 22 prosent, ned fra 37 prosent og 25 prosent ved utgangen av 2009. Aksjeandelen til både private og kommunale pensjonskasser er høyere enn i livselskapene som hadde en aksjeandel på 19 prosent ved utgangen av 1. halvår.

Figur 6.5: Aksjeandel for pensjonskasser og livselskaper (i % av forvaltningskapitalen)

Soliditet

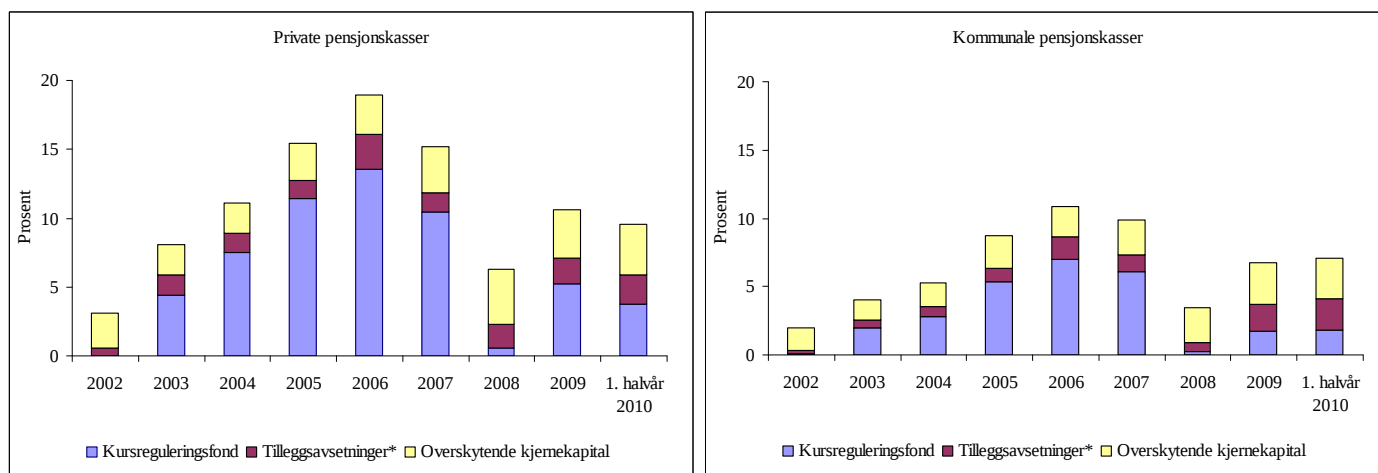
Ved utgangen av 2. kvartal hadde pensjonskassene i utvalget samlet en kapitaldekning på 15,1 prosent, mot 15,0 prosent ved utgangen av 2009 og per 1. halvår 2009. Alle pensjonskassene i utvalget oppfylte kapitaldekningskravet på 8 prosent.

Bufferkapitalen, bestående av overskytende kjernekapital, tilleggsavsetninger begrenset oppad til ett års rentegaranti og kursreguleringsfond, var 12,3 mrd. kroner, tilsvarende 7,6 prosent av

pensjonskassenes forvaltningskapital ved utgangen av 2. kvartal 2010. Fra utgangen av 2009 har bufferkapitalen blitt redusert med 2,2 mrd. kroner eller 1,7 prosentpoeng målt som andel av forvaltningskapitalen. Bufferkapitalen var på 8,2 mrd. kroner, tilsvarende 5,7 prosent av forvaltningskapitalen ved utgangen av 1. halvår 2009.

Bufferkapitalen til de private pensjonskassene har blitt redusert fra 10,6 til 9,5 prosent av forvaltningskapitalen fra utgangen av 2009. Bufferkapitalen til de kommunale pensjonskassene har økt med 0,3 prosentpoeng til 7,1 prosent av forvaltningskapitalen i samme periode. Til sammenligning var bufferkapitalen i livsselskapene som andel av forvaltningskapitalen på 4,0 prosent ved utgangen av 1. halvår, ned fra 4,8 prosent ved utgangen av 2009. Etter at kursreguleringsfondet til de private pensjonskassene økte betraktelig som følge av oppgangen i aksjemarkedene i 2009, har det vært en viss reduksjon i kursreguleringsfondet i 1. halvår 2010 da det var en nedgang i aksjemarkedene. Kursreguleringsfondet og overskytende kjernekapital utgjør nå de to største andelene av bufferkapitalen. For kommunale pensjonskasser utgjør overskytende kjernekapital den største andelen av bufferkapitalen, etterfulgt av tilleggsavsetninger. Dette har bl.a. sammenheng med at en rekke pensjonskasser fikk tilført kapital fra sponsor i 2008 og i begynnelsen av 2009.

Figur 6.6:Utvikling i pensjonskassenes bufferkapital

*Her medregnes tilleggsavsetninger begrenset oppad til årets renteforpliktelse

7 Skadeforsikringsselskaper

- Nedgang i teknisk resultat
- Økning i skadeprosent
- Nedgang i finansinntektene

Utvalget består av 43 norske forsikringsselskaper, samt 20 brannkasser som inngår i Gjensidige Forsikringsgruppen. Tabellen under viser markedsandelene til de norske selskapene og de utenlandske filialene. De norske selskapene er her delt inn i ulike grupper av forsikringsselskaper.

Tabell 7.1: Gruppenes markedsandeler¹⁰

I prosent av samlet bruttopremie	1. halvår 2010	1. halvår 2009
Knyttet til konsern	36	34
Captives	7	8
Øvrige aksjeselskaper	11	10
Sjøforsikringsselskaper	3	3
Gjensidige selskaper	1	1
Utenlandske filialer	41	44

Blant de norske selskapene er det to dominerende aktører. Deres utvikling har derfor sterk innvirkning på samlet resultat og balanse som blir presentert her. I den videre fremstillingen av skadeforsikringsselskapene samlet, er captive-selskapene holdt utenom¹¹. De to største norske selskapene og de to største filialene i det norske markedet blir kort presentert med tabeller sist i kapitlet. Det blir også utviklingen i de ulike gruppene av forsikringsselskaper.

Resultat for de norske selskapene samlet

Resultattallene summert for alle selskapene er påvirket av at Gjensidiges datterselskaper i Sverige og Danmark har blitt omgjort til filialer i løpet av første halvår og inkludert i regnskapstallene for 1. halvår 2010. Inkludert er også Nykredit som ble kjøpt av Gjensidige i Danmark 1. mai 2010.

Premieinntektene for egen regning (f.e.r.) for selskapene samlet økte med 1,9 mrd kroner fra 1. halvår 2009 til 1. halvår 2010. Erstatningskostnader f.e.r. steg på samme tid med 2,2 mrd kroner. Resultatet i første halvår bærer preg av store erstatningsutbetalinger på grunn av skader forårsaket av en kald vinter, mens askeskyene som stanset deler av flytrafikken i 2. kvartal har hatt liten betydning for de norske skadeselskapene¹². Skadeprosenten¹³ steg med 6,1 prosentpoeng til 82 prosent, mens kostnadsprosenten¹⁴ sank med 0,9 prosentpoeng til 20 prosent i 1.halvår 2010. Økning i erstatningskostnader førte til lavere tekniske resultat til tross for økning i premieinntekter. Teknisk resultat ble på 499 mill. kroner i 1. halvår 2010, det er en nedgang på 30 prosent i forhold til 1. halvår 2009. Resultat før skatt ble ytterligere redusert som følge av betydelig lavere finansinntekter i 1.halvår 2010 enn i 1. halvår 2009. Det var i hovedsak negativ verdiendringer på investeringer som bidro til reduksjon i finansinntektene. Verdiendringer på investeringer falt fra 819 mill. kroner i 1. halvår 2009 til -236 mill. kroner i 1. halvår 2010, mens realisert gevinst på investeringer steg fra 121 mill. kroner til 329 mill. kroner i samme periode. Øvrig nettoinntekter på investeringer som bl.a. består av inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede/felleskontrollerte foretak, renteinntekt og utbytte på

¹⁰ Når de norske skadeselskapene Gard og Skuld ikke er inkludert i tallene. De utenlandske filialene til Gjensidige er holdt utenfor for å vise markedsandelene i Norge.

¹¹ Årsaken til at captive-selskapene er holdt utenom er at de har svært store variasjoner i resultatene fra år til år, som ikke alltid er på linje med hvordan markedet for skadeforsikringsselskaper for øvrig utvikler seg.

¹² Europeiske forsikring og Gouda, som er de største på reiseforsikring i Norge er utenlandske filialer.

¹³ Skadeprosent er erstatningskostnader for egen regning (f.e.r) i prosent av premieinntekter f.e.r.

¹⁴ Kostnadsprosent er forsikringsrelaterte driftskostnader f.e.r. i prosent av premieinntekter f.e.r

finansielle eiendeler holdt seg rimelig stabilt. Resultat før skatt ble på 1 148 mill. kroner i 1. halvår 2010, mot 2 317 mill. ett år tidligere.

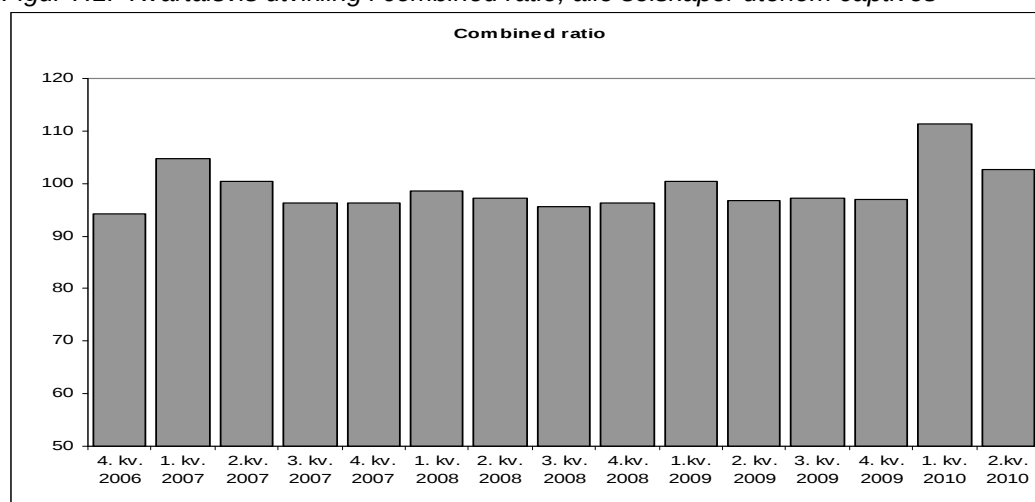
Tabell 7.2: Samlet resultat for alle skadeforsikringsselskaper utenom captives

Tall i mill. kr og prosent av premie f.e.r	1. halvår 2010	% av premie	1. halvår 2009	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	13 037		11 141	
Allokert investeringsavkastning	633	5	554	5
Andre forsikringsrelaterte inntekter (inkl. premierabatter og gevinster)	48	0	53	0
Erstatningskostnader f.e.r.	10 686	82	8 451	76
Forsikringsrelaterte driftskostnader f.e.r.	2 600	20	2 328	21
Endring i sikkerhetsavsetning mv.	-78	-1	259	2
Resultat av teknisk regnskap	499	4	711	0
Netto inntekter av finansielle eiendeler	1 303	10	2 165	19
Allokert investeringsavkastning	633	5	554	5
Andre inntekter/kostnader	-22	0	-7	0
Resultat før skattekostnad	1 148	9	2 317	21

Summen av skade- og kostnadsprosenten, combined ratio (CR), gir et mål på lønnsomheten av den forsikringsrelaterte virksomheten. Så lenge CR er under 100, har premieinntektene vært større enn summen av skadeutbetalinger og andre forsikringsrelaterte kostnader. I første halvår var CR på 102 prosent, 5,2 prosentpoeng høyere enn i 1. halvår 2009. Sammenlignet med 1. halvår 2009 steg skadeprocenten med 6,1 prosent, mens kostnadsprosenten sank med 0,9 prosent. Den kalde vinteren medførte mange vann-, frost- og brannskader i årets første måneder. I første kvartal var CR på hele 111,4 prosent. Figur 7.1 illustrer kvartalsvis utvikling i combined ratio. Det er vanlig at det første kvartalet har en høyere combined ratio enn de øvrige fordi vintervær ofte fører til flere skader, men 1. kvartal 2010 skiller seg ut ved å være særlig høy.

Mens skadeprocenten bidro til høyere CR, trakk lavere kostnadsprosent i motsatt retning. Den gjennomsnittlige kostnadsprosenten blir påvirket av at mange selskaper jobber målrettet med å senke kostnadsprosenten gjennom effektivisering. Samtidig er det mange nye selskaper som har en høy kostnadsprosent i etableringsfasen og dermed trekker kostnadsprosenten noe opp. Generelt kan også nivået på finansinntektene ha betydning for nivået på CR. Når finansinntektene er gode kan selskapene velge å holde premienivået lavere for å bedre konkurranseevnen. Med store finansinntekter kan selskapene få godt totalresultat selv med relativt høy skade- og kostnadsprosent.

Figur 7.1: Kvartalsvis utvikling i combined ratio, alle selskaper utenom captives

Selskaper med negativt resultat

Det er mange selskaper og relativt hard konkurranse i markedet for skadeforsikring. 15 selskaper hadde negativt resultat før skatt i 1. halvår 2010. Til sammenligning hadde 7 selskaper negativt resultat på samme tid i fjor. 5 av disse hadde negativt resultat i begge periodene.

Fellestrekk for selskapene som hadde negativt resultat er en høy combined ratio. Det varierer om det er skadeprosenten eller kostnadsprosenten som er spesielt høy. For en del selskaper er både skade- og kostnadsprosentene høye. 6 av selskapene hadde i tillegg negative finansinntekter.

Balanse for selskapene samlet

Til sammen hadde skadeforsikringsselskapene en forvaltningskapital på 95,2 mrd kroner per 30. juni 2010, etter en økning på 12,6 prosent det siste året.

Tabell 7.3: Samlet balanse for alle skadeforsikringsselskaper utenom captives

Tall i mill. kr og prosent av forvaltningskapital	30.06.2010	% av FK	30.06.2009	% av FK
Bygninger og faste eiendommer	1 728	2	1 886	2
Investeringer som holdes til forfall	16 863	18	18 415	22
Aksjer og andeler	7 220	8	10 775	13
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	24 478	26	20 101	24
Utlån	5 549	6	2 162	3
Ansvarlig kapital	19 308	20	19 354	23
Forsikringstekniske avsetninger	53 654	56	46 468	55
Forvaltningskapital	95 229		84 539	

Tabell 7.3 viser de ulike aktivapostenes andel av forvaltningskapitalen. Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning er den største posten og utgjorde 26 prosent av forvaltningskapitalen, etterfulgt av investeringer som holdes til forfall, som utgjorde 18 prosent per 30. juni 2010. Kun 2 prosent var plassert i eiendom. Sammenlignet med året før var det noe økning i obligasjoner/verdpapirer med fast avkastning og utlån, og noe nedgang i investeringer til forfall og aksjer/andeler i prosent av forvaltningskapitalen.

Forsikringstekniske avsetninger og kapitaldekning

Tabell 7.4 viser selskapenes dekningsprosjenter (dekning i prosent av minstekrav) på forsikringstekniske avsetninger. De forsikringstekniske avsetningene var på 53,65 mrd. kroner ved utgangen av 2. kvartal 2010, 15,5 prosent høyere enn året før. Overdekningen av de forsikringstekniske avsetningene steg i samme periode med 8,4 prosentpoeng til 115,3 prosent. Dekningen på premieavsetning og administrasjonsavsetning holdt seg stabil, mens det var en økning i erstatningsavsetning og sikkerhetsavsetning på hhv. 14,7 og 1,7 prosentpoeng fra 30. juni 2009 til 30. juni 2010.

Tabell 7.4: Dekningsprosjenter for alle selskaper unntatt captives

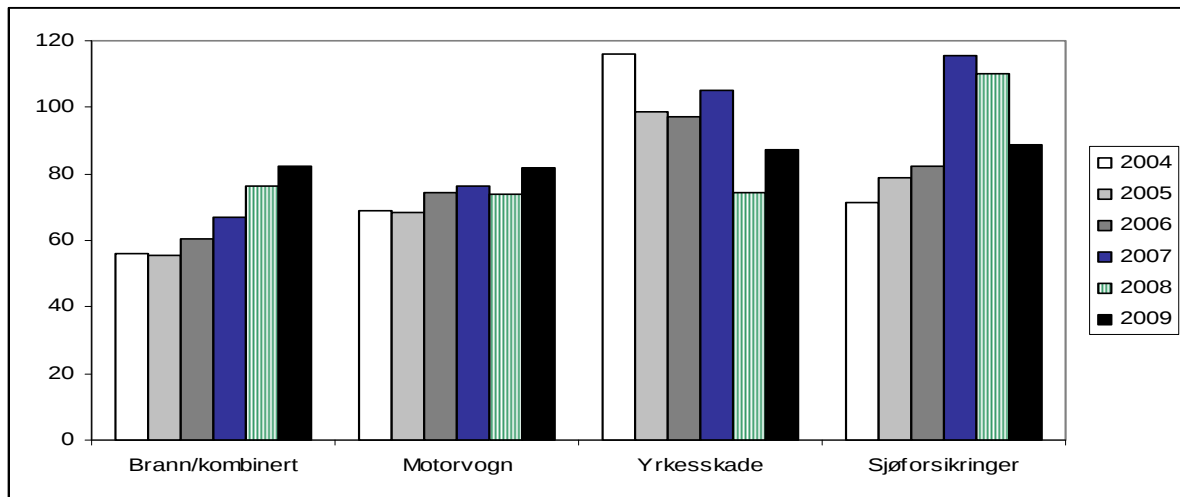
Dekningsprosent	30.06.2010	30.06.2009
Premieavsetning	101,5	101,5
Erstatningsavsetning	121,0	106,3
Sikkerhetsavsetning	127,2	125,5
Administrasjonsavsetning	101,8	101,0
Fors.tekn.avs. (mrd. kr.)	53,65	46,47
Dekningsprosent	115,3	106,9

I hovedsak har skadeforsikringsselskapene god soliditet og kapitaldekningen ligger godt over minstekravet på 8 prosent. Ved utgangen av 2. kvartal var det ett selskap som ikke tifredstilte minstekravet.

Bransjene

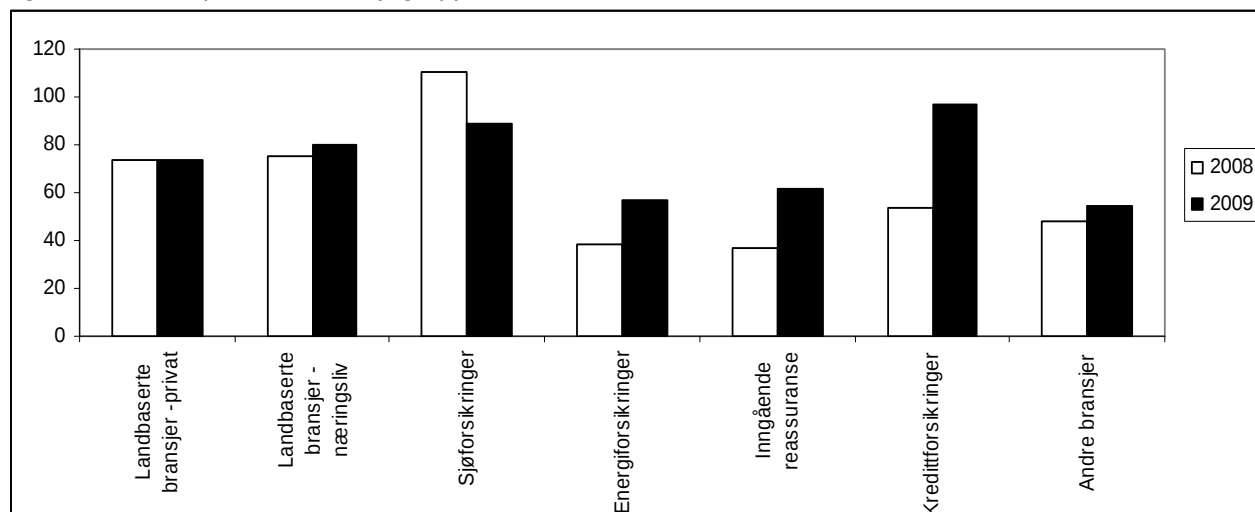
I samarbeid med Statistisk sentralbyrå innhenter Finanstilsynet på årlig basis bransjefordelte resultater for skadeforsikringsselskapene. Figur 7.2 viser de siste årenes utvikling i skadeprosenten for de viktigste hovedbransjene: brannforsikring/kombinerte forsikringer, motorvognforsikringer, yrkesskadeforsikringer og sjøforsikringer. Figuren viser at nivået på skadeprosenten i de forskjellige bransjene nærmet seg hverandre i 2009. I 2009 var sjøforsikring bransjen med høyest skadeprosent på 89. Men bare 6 prosentpoeng skilte sjøforsikring fra motorvognforsikring som hadde lavest skadeprosent på 82. Tidligere har det vært betydelig nivåforskjeller i bransjene, hvor yrkesskade og sjøforsikring tradisjonelt har hatt høye skadeprosent, mens brann/kombinert og motorvogn har hatt relativt lave skadeprosent.

Figur 7.2: Utvikling i skadeprosent for noen hovedbransjer

Siden 2005 har skadeprosenten til brann/ kombinert forsikring steget med hele 27 prosentpoeng til 83 prosent. For boligforsikring er det brann, vannskader og innbrudd som er de største erstatningspostene. I 2009 var det en reduksjon av brannerstatning sammenlignet med 2008, men en klar økning i vannskader og boliginnbrudd. Det har også vært en trend med økende skadeprosent for motorvognforsikring. Skadeprosenten for motorvognforsikring har steget med 13 prosentpoeng siden 2005. Sjøforsikring har hatt en sterk nedgang i skadeprosent de to siste årene. I 2007 var skadeprosenten på 116, i 2008 var den redusert til 110 og i 2009 gikk den ned med ytterligere 11 prosentpoeng. Sjøforsikringsselskapene forklarte at de tidligere årenes høye skadeprosent kom av økt verdi og pris på skader, samt økt skadefrekvens både innenlands og utenlands. Som følge av den dårlige lønnsomheten valgte enkelte selskaper å bygge ned sin marinportefølje og satse mer på bransjer hvor lønnsomheten var bedre. Reduksjonen i skadeprosent de siste årene kan tyde på at selskaperenes grep har ført til bedre lønnsomhet i sjøforsikringsbransjen.

Figur 7.3: Skadeprosent i bransjegrupper

Figur 7.3 gir oversikt over de ulike bransjegruppernes skadeprosent i 2009. Med unntak av sjøforsikringer som er den samme kategorien i figur 7.2, er det større grupper i figur 7.3 enn i 7.2, og alle hovedbransjene inngår i disse gruppene. De landbaserte bransjene er de absolutt største bransjene målt i premieinntekter. I landbaserte bransjer privat inngår bl.a. kombinerte forsikringer, motorvognforsikring og reiseforsikringer. I landbaserte bransjer næringsliv inngår bl.a. industriforsikring, yrkesskadeforsikring og transportforsikringer. Figuren viser at det var store endringer i skadeprosenter fra 2008 til 2009. Kredittforsikring hadde størst økning i skadeprosent, og den høyeste skadeprosenten i 2009. Skadeprosenten for kredittforsikring økte med hele 43 prosentpoeng på ett år og var på 97 i 2009. Etter kredittforsikring var det størst endring for bransjene inngående reassurans (økte med 25 prosentpoeng), sjøforsikring (sank 21 prosentpoeng) og energiforsikring (økte med 18 prosentpoeng). Fra 2008 til 2009 kan man se en viss utjevning også i nivået på skadeprosenten for bransjegruppene. Kredittforsikring er den absolutt minste bransjegruppen målt i premieinntekter. Det har vært en økning i kjøp av kredittforsikring og i erstatningsutbetalinger i tilknytning til finansuroen i 2008 og 2009. Sjøforsikring er bransjen med nest høyest skadeprosent, etterfulgt av de landbaserte bransjene. Sjøforsikring hadde 89 i skadeprosent i 2009, mens landbaserte bransjer næringsliv og landbaserte bransjer privat hadde henholdsvis 80 og 74 i skadeprosent.

Konsekvenser av askeskyene fra Island for forsikringsnæringen

Kvelden 20. mars startet synlig aktivitet i Eyjafjallajökull og 14. april begynte det store utbruddet, en gigantisk sky av vulkansk aske steg flere kilometer opp i luften og førte til at tusenvis av flyvninger over store deler av Europa ble kansellert i perioden 14. - 23. april. IATA, Det internasjonale flytransportforbundet, har estimert de samlede tapene for flyindustrien til å være på 1,5 mrd. kroner. De økonomiske konsekvensene for forsikringsselskapene som operer i Norge har vært begrenset og utgjør anslagsvis ca 50 mill. kroner for de største selskapene i følge FNO. I utgangspunktet dekkes ikke skader forårsaket av askeskyer av forsikringsvilkårene, men for en begrenset periode frem til 20. april, da askeskyene var på sitt verste, valgte likevel enkelte selskaper å fravike vilkårene og dekket mer enn de strengt tatt behøvde. Reisende etter 20. april som ble rammet av askeskyene måtte rette eventuelle erstatningskrav direkte mot flyselskapene og turoperatørene. Det er bestemmelser i EU-direktivene som forplikter flyselskapene til å dekke de reisendes utgifter til kost og losji hvis ikke fly går. Reisende med turoperatører er dekket via Pakkereiseloven. Etter 23. april har ikke flytrafikken vært rammet av vulkanen. 23. mai stanset aktiviteten i krateret, og faren for nye askeutbrudd var over. Under utbruddet av Eyjafjallajökull var man usikker på hvor lenge vulkanutbruddet ville vare og om nabovulkanen Katla, som er en større vulkan, også ville bryte ut. Man anser at et større askeutslipp, for eksempel fra vulkanen Katla, vil få større konsekvenser for norsk oppdrettsnæring og dermed selskapene som har forsikret oppdrettsanleggene ved at vannet og maten blir forgiftet.

Konsekvenser for naturskadeforsikringsordningen:

Man anser ikke de skadene som hittil har oppstått som følge av askeskyene for å være dekket av naturskadeforsikringsordningen. Det er strenge krav i lov om naturskadeforsikring om hva som kan dekkes. Det fremgår at det skal være direkte forårsaket av hendelsen dvs. vulkanutbruddet. Askeskyer som driver fra Island og som slipper aske på bygninger i Norge anses ikke å være en direkte årsak.

TABELLER - SKADEFORSIKRING

*Ulike grupper av forsikringsselskaper**Resultat i gruppene*

Tall i mill. kroner		1. halvår 2010	1.halvår 2009
Knyttet til konsern	Teknisk resultat	1 390	1 318
	Resultat før skattekostnad	3 245	3 326
Captives	Teknisk resultat	573	607
	Resultat før skattekostnad	7 459	0
Øvrige aksjeselskaper	Teknisk resultat	302	249
	Resultat før skattekostnad	1 023	940
Sjøforsikringsselskaper	Teknisk resultat	101	94
	Resultat før skattekostnad	460	438
Gjensidige selskaper	Teknisk resultat	32	33
	Resultat før skattekostnad	143	139

Combined ratio i gruppene

(Tall i prosent)	Knyttet til konsern	Captives	Øvrige aksje-selskaper	Sjøforsikr.-selskaper	Gjensidige selskaper
1. halvår 2010	101,2	16,7	108,5	93,8	89,4
1.halvår 2009	95,4	99,2	104,9	97,4	86,4

